

Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΥΨΑΛΤΗ

**ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΑΝΤΙΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΠΑΣΠΕ**

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(Σελίδες 11 — 47)

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Δέν ἔχει ἀκόμη ἀποκρυσταλλωθῇ εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ τῆς δράσεως τῶν πρωταγωνιστῶν καὶ ἐταίρων της, παρὰ τὰς ἐπιπόνοους προσπάθειας τῶν ἱστορικῶν, οἱ ὁποῖοι εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως ἤρχισαν νὰ διερευνοῦν τὸ μέγα τοῦτο ἐθνικὸν θέμα. Ἐλλείπουν δυστυχῶς — ἢ λανθάνουν — ἐπαρκεῖς πηγαί, αἱ δὲ ὑπάρχουσαι δὲν ἤμποροῦν νὰ φωτίσουν σπουδαῖα ἱστορικὰ θέματα, ὅπως εἶναι ἡ σχέσις τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας μετὰ τῶν πρὸ αὐτῆς μουσικῶν Ἑλληνικῶν Ἑταιρειῶν, ὁ ἀκριβὲς ρόλος τὸν ὁποῖον διεδραμάτισαν πολλοὶ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν Φιλικῶν, ἡ δρᾶσις ἄλλων, οἱ ὁποῖοι μέχρι στιγμῆς ἀγνοοῦνται, πολὺ δὲ περισσότερον δὲν δυνάμεθα νὰ παρουσιάσωμεν ὁλοκληρωμένην εἰκόνα τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ὁργανώσεως.

Ἐκ τῶν διασωθέντων ἐγγράφων καὶ ἐπιστολῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἔλθει εἰς φῶς, περιωρισμένην μόνον ἀντίληψιν ἔχομεν περὶ τοῦ κεφαλαιώδους σημασίας τούτου θέματος, τοῦ ἀναφερομένου εἰς τοὺς πόρους τῆς ἐθνοσωτηρίου ἐκείνης Ἑταιρείας.

Ὁ μουσικὸς καὶ συνωμοτικὸς χαρακτήρ αὐτῆς, ὁ πρόωρος θάνατος τινῶν ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν της, ἡ μείωσις τὴν ὁποίαν ὑπέστη αὕτη μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ κινήματος εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν, συνεχισθεῖσα καὶ ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἐπαναστατικῶν καὶ μετεπαναστατικῶν Ἑλληνικῶν κυβερνήσεων, πάντα ταῦτα εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἀτονήσῃ ἡ ἔρευνα περὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ ὀργανώσεως ἐπιβλαβοῦς εἰς τὸ Ἔθνος.

Ὡς παρατηρεῖ ὁ Φιλήμων, τὸ Ἀρχεῖον τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας «...ὕπῃρ-χεν ἀτελές, ὡς ἦσαν ἀτελῇ τότε ἅπαντα τὰ τοιοῦτου εἶδους ἔργα, ἐποχῶν μόνον καὶ ἀντικειμένων τινῶν περιέχον ἐγγράφα ἐκ τῶν εἰσερχομένων, οὐχὶ δὲ καὶ συνέχειαν τακτικὴν καὶ ἀκρίβειαν ἔτι, ἂν θέλῃ τις, χρονολογικὴν ἐν πᾶσι. Παρὰ τὴν τοιαύτην δὲ ἀτέλειαν τοῦ κεντρικοῦ ἀρχείου λογίζεται κακὸν ἐπαισθητὸν καὶ ἡ ἐξαφάνισις τῶν ἐγγράφων οὐ μόνον τῶν κατὰ τόπους ὑποδεεστέρων κέντρων τῆς Ἑταιρείας, ἀλλὰ καὶ πολλῶν προσώπων ἐκ τῶν λα-

βόντων μᾶλλον ἢ ἤττον ἐνεργητικὸν μέρος. Ἐξ αὐτῶν καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως διάφοροι κατέστρεφον τὴν περὶ πατρίδος μυστικὴν ἀλληλογραφίαν ἑαυτῶν ἕνεκα τρόμου, ὃν ἐνέπνεεν ἡ τουρκικὴ τυραννία, καὶ κατὰ τὴν ἑναρξίν τῆς ἐπαναστάσεως οἱ ἔχοντες τοιαύτην ἀλλαχοῦ τε καὶ μάλιστα ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ταῖς δύο Ἡγεμονίαις ἡ ἐγκατελείμπατον δραπετεύοντες ἀπνευστί ἕνεκα τοῦ γενικοῦ καὶ ἀδυσωπῆτου διωγμοῦ ἢ παρέδιδον τῷ πυρὶ καὶ οἱ μένοντες ἐν τοῖς ἰδίοις καὶ οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν αὐστριακὴν χώραν ἕνεκα τῆς πολιτικῆς ἀνάγκης»¹.

Ἐπὶ πλέον αἱ ὑπάρχουσαι πηγαὶ πολλάκις περιέχουν ἀνακριβείας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ συσκοτιζοῦν τὸ ὅλον θέμα ἀντὶ νὰ τὸ διαφωτίζουν. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν αἱ πληροφορίαι εἶναι τόσον ἀσαφεῖς ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς πρωταγωνιστὰς καὶ τοὺς ἐταίρους, κατὰ μείζονα λόγον τὸ θέμα τῶν χρηματικῶν πόρων τῆς Ἑταιρείας παρουσιάζει δυσκολίας περισσοτέρας διὰ τὸν ἐπιθυμοῦντα νὰ τὸ ἐρευνήσῃ.

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΑΥΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΝ

Δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ εἰπώμεν, ὅτι τὸ κύριον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσουν οἱ ἱδρυταὶ τῆς Ἑταιρείας, ἦτο ἡ ἐξεύρεσις οἰκονομικῶν πόρων ἱκανῶν νὰ ἐπιτρέψουν εἰς τὴν Ὁργάνωσιν νὰ ἐπιβιώσῃ, νὰ ἐξαπλωθῇ καὶ νὰ δράσῃ².

Ὡς γνωστὸν, οἱ συλλαβόντες τὴν ἰδέαν τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλικῶν προήρχοντο ἐκ τῆς τάξεως τῶν μικροαστῶν καὶ ἐπομένως ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐνισχύσουν τὴν μυστικὴν τῶν ὀργάνωσιν ἐξ ἰδίων πόρων. Ἡδὴ, ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐξαμήνου τῆς ζωῆς τῆς Ὁργάνωσεως, εὕρισκομεν τὸν Σκουφᾶν εἰς Μόσχαν, προσπαθοῦντα νὰ μύσῃ τὴν ἐκεῖ εὕρισκομένην ἀκμαίαν παροικίαν τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων. Ἐὰν ἐμυοῦντο οἱ ἔμποροι τῆς πόλεως αὐτῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων διέπρεπον οἱ Ζωσιμάδαι καὶ οἱ Ριζάραι, θὰ ἠκολούθουν προθύμως τὸ παράδειγμά των καὶ οἱ ἔμποροι τῆς Ὁδησσοῦ καὶ τῶν λοιπῶν κέντρων. Τοὺς ἐμπόρους θὰ ἠκολούθουν οἱ ἐμποροπλοίαρχοι, διὰ τῆς μνησεως δὲ τῶν εὐπόρων τάξεων τοῦ Ἑθνους θὰ ἐλύετο τὸ κύριον πρόβλημα ἐνὸς γιγαντιαίου ἀγῶνος: τὸ οἰκονομικόν. Ἡ ἐμπιστοσύνη, ἣν θὰ ἐνέπνεεν ἡ συγ-

1. Ἰ. Φιλήμονος: Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, Ἀθῆναι 1859, τόμ. Α' σελ. ιστ'.

2. Ἄλλως εἶδε τὰ πράγματα ὁ καθηγ. Π. Δερτιλῆς, γράφας ὅτι «τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν δὲν ἀπησχόλει — τοῦλάχιστον ἐπαρκῶς — ἡ πλευρὰ τῶν οἰκονομικῶν καὶ τῶν πόρων πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ Ἀγῶνος...». (Π. Β. Δερτιλῆ, Συμβολὴ εἰς τὴν Δημοσιονομικὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἀγῶνος τοῦ 1821, Θεσσαλονίκη 1971, σελ. 26).

κέντρωσις ἐνὸς μεγάλου ἐταιρικοῦ κεφαλαίου, θὰ παρέσυρεν εὐχερῶς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς προύχοντας τῆς ὑποδούλου χώρας, ἄνευ τῆς βοήθειας τῶν ὁποίων δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐγερθῇ ὁ λαός.

“Ὅμως, κατὰ τὸν Φιλήμονα «...αἱ δοκιμαί του (Σκουφᾶ) γενόμεναι πρὸς ἐμπόρους τινάς, ἀπέτυχον....».

Τότε ὁ Σκουφᾶς ἐσκέφθη ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ πείσουν τοὺς ἐμπόρους δι’ ἐλιγμῶν, δηληδὴ διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ τῶν λογίων τῶν εὐρισκομένων τότε εἰς Βουκουρέστιον, Ἰάσιον, Παρισίους, Βιέννην. Ἐὰν κατηχοῦντο οἱ λόγιοι, θὰ παρέσυρον καὶ τοὺς ἐμπόρους τοῦ Πανελληνίου, τοὺς πάντοτε συγκινουμένους ἐκ τῆς φωτῆς τῶν λογίων. Κατηχομένων δὲ τῶν λογίων καὶ τῶν ἐμπόρων, τίς πλέον θὰ ἠρνεῖτο νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὴν Ἑταιρείαν;

Πλὴν ὅμως καὶ αἱ πρὸς τοὺς λογίους προσπάθειαι κατ’ ἀρχὰς ἀπέτυχον, εἰς τρόπον ὥστε ἀρχομένου τοῦ 1816 τὰ μέλη τῆς Ἑταιρείας ἦσαν ἐν συνόλῳ ἑννέα τὸν ἀριθμόν, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ιδρυτῶν της. Ἦσαν δὲ οὗτοι: Νικόλαος Σκουφᾶς, Ἐμμανουὴλ Ξάνθος, Ἀθανάσιος Τσακάλωφ, Γεώργιος Σέκερης, Παν. Ἀναγνωστόπουλος, Λέων Λεοντίδης, Θεοδόσιος Χριστοδούλου, Σπυρ. Στανέλως καὶ ὁ ἐν Μόσχᾳ μεγαλέμπορος Ἄντων. Κομιζόπουλος.

Ὁ περιορισμένος οὗτος ἀριθμὸς τῶν μελῶν εἶχεν ὥς ἄμεσον ἀποτέλεσμα καὶ τὴν οἰκονομικὴν δυσπραγίαν τῆς Ὁργανώσεως. Ἴσως δὲ αὕτη θὰ ἦτο καταδικασμένη εἰς μαρασμόν, ἐὰν ἐντὸς τοῦ 1817 δὲν ἐμυεῖτο εἰς αὐτὴν ὁ Ἀνθιμος Γαζής, ὁ ὁποῖος δὲν ἀπεδέχθη μὲν τὴν προταθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἀρχηγίαν, πλὴν ὅμως τὸ ὄνομά του συνετέλεσεν εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν καὶ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Ἑταιρείας εἰς τὰς χαμηλὰς κυρίως τάξεις τῆς παροικίας Ὁδησσοῦ.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐμυήθη εἰς τὴν Ὁργάνωσιν ὁ ἐκ Κορακοβουνίου τῆς Κυνουρίας καταγόμενος Γεώργιος Λεβέντης, διερμηνεὺς τοῦ Ρωσικοῦ Προξενείου εἰς Βουκουρέστιον, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ κύριος χρηματοδότης τῆς Ἑταιρείας ἐπ’ ἀρκετὸν διάστημα καὶ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν μετὰ βεβαιότητος, ὅτι εἰς τὰς εἰσφοράς αὐτοῦ κυρίως ὀφείλεται τὸ ὅτι δὲν διελύθη αὕτη κατὰ τὰ κρίσιμα πρῶτα ἔτη. Οὗτος κατέβαλε διὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας μεγάλα ποσά, μεταξύ τῶν ὁποίων 35.000 γρόσια πρὸς τὸν ταμίαν τῆς Ἑταιρείας Παναγιώτην Σέκερην (1819) καὶ ἄλλα μικρότερα ποσά πρὸς τοὺς Π. Ἀναγνωστόπουλον, Ἀθ. Τσακάλωφ, Γρηγόριον Φλέσσαν καὶ ἄλλους.

Ὁ Λεβέντης καὶ μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ κινήματος εἰς τὰς Ἡγεμονίας ἐνίσχυσε διὰ χρημάτων τοὺς ὀπλαρχηγούς Γ. Ὀλύμπιον, Φαρμάκην, Σάββαν, Πρόδανον, Μακεδόνσκη καὶ ἄλλους. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν ἐν Βλαχομοποδανίᾳ ἐλληνικῶν στρατευμάτων, εὐρισκόμενος εἰς Τρανσυλβανίαν, ἐδαπάνησε πολλὰ ὑπὲρ τῶν διερχομένων ἐκεῖθεν Ἑλλήνων καὶ κυρίως ὑπὲρ τῶν διασωθέντων καὶ πασχόντων Ἱερολοχιτῶν, χάριν τῶν ὁποίων μετέ-

βαλε την οικήαν του εις νοσοκομεϊον. Τὸ σύνολον τῶν ὑπ' αὐτοῦ δαπανηθέντων ἀνεβίβασεν ὁ ἴδιος, εἰς τὴν πρὸς τὸν βασιλέα Ὁθωνα ἔκθεσίν του, εἰς τριακοσίας χιλιάδας γροσίων, ὑπογραμμίσας ὅτι «τὸ ἰδιαίτερον βαλάντιον τοῦ Λεβέντη ἔθεωρεῖτο γενικὸν διὰ ὅλους τοὺς Ἕλληνας ταμεῖον»¹.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, οἱ πόροι τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ὑπάρξεώς της (1814 — 1817) προήρχοντο ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν συνεισφορῶν τῶν κατηχομένων μελῶν. Αἱ εἰσφοραὶ αὗται ἀπετέλεσαν τὸ οἰκονομικόν της ὑπόβαθρον. Ἐνεκα τούτου οἱ ἰδρυταὶ τῆς Ἑταιρείας κατ' ἐξοχὴν ἐνδιεφέρθησαν διὰ τὴν συστηματικοποίησιν τῆς εἰσπράξεως τῶν χρημάτων τούτων, τὴν ὁποίαν ἐνέταξαν εἰς τὴν ὅλην διαδικασίαν τῆς κατηχήσεως καὶ τῆς εἰσόδου τοῦ νέου μέλους εἰς τὰς τάξεις τῆς Ὁργανώσεως.

Τὴν διαδικασίαν ταύτην συναντῶμεν εἰς τὰ κείμενα τῶν «ἀφιερωτικῶν γραμμάτων» τῶν νεοκατηχομένων, τὰ ὁποῖα προωρίζοντο διὰ τὴν «Ἀόρατον Ἀρχήν».

Μετὰ τὸ πέρας τῆς διδασκαλίας ὁ κατηχηθεὶς ἔδιδε τὸν Μέγαν Ὁρκὸν τῶν Φιλικῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐλάμβανεν οἰονδήποτε ξένον ὄνομα ἤθελε, μετωνυμικόν, καὶ κατέβαλλε μίαν ποσότητα χρημάτων, ἀνάλογον πρὸς τὴν οἰκονομικήν του κατάστασιν καὶ τὰ πατριωτικά του αἰσθήματα. Ἡ προσφορὰ αὕτη συνωδεύετο ἀπαρεγκλίτως ὑπὸ μιᾶς ἐπιστολῆς ἀπευθυνομένης εἰς πρόσωπον διαμένον εἰς οἰανδήποτε πόλιν, ὅχι ὅμως πάρα πολὺ ἀπομεμακρυσμένην, ὥστε νὰ κινῇ τὴν περιέργειαν.

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀνέγραφεν ὁ προσήλυτος τὴν ἡλικίαν, τὸ ἐπάγγελμα, τὸν τόπον γεννήσεώς του καὶ τὸ ποσὸν τῆς προσφορᾶς. Τὸ ποσὸν τοῦτο προωρίζετο δῆθεν διὰ κάποιον φίλον του ἢ διὰ νεοσύστατον σχολεῖον ἢ διὰ τὴν ἐκδοσιν καὶ ἀγορὰν βιβλίων ἢ διὰ μοναστήριον.

Ἐκ τῶν ἀφιερωτικῶν ἐπιστολῶν συνάγεται τὸ ποσὸν τῆς συνεισφορᾶς ἐκάστου μέλους. Διὰ καλυτέραν κατανόησιν τῆς ὅλης διαδικασίας παραθέτομεν τὸ κείμενον τοῦ ἀφιερωτικοῦ γράμματος τοῦ Δημητρίου Μασμούνη, πλοιάρχου ἐκ Ψαρῶν.

«Κων/πολις 30 Ἰουνίου 1818

Τῷ κυρίῳ μοι Χαριλάῳ,

Προσκυνῶ.

Ἐπειδὴ καὶ τόσον καιρὸν ὁποῦ περιπατῶ ἔξω ἀπὸ τὴν πατρίδα μου ἀπὸ Ψαρὰ καπιτάνιος μὲ τὸ καράβι μου καὶ εἶμαι χρονῶν εἰκοσιπέντε δὲν ἀξιῶ-

1. Ἑ. Γ. Πρωτοψάλτη: Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία, (ἐκδ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν) Ἀθῆναι 1964, σελ. 39-41. Ἰδὲ Δ. Οἰκονομίδου, Ὁ Φιλικὸς Γ. Θ. Λεβέντης, Πελοποννησιακά, τόμ. Β' (1957) σελ. 58-90. Πρβλ. καὶ Ἀν. Ν. Γούδα, Βίοι Παράλληλοι, τόμ. Ε', σελ. 121-144. Ἑ. Ρούνη, Ὁ Φιλικὸς Γεώργιος Θ. Λεβέντης, Ἀθῆναι 1967, σελ. 31 ἐπ.

θηκα νὰ κάμω ἕνα καλόν. Τώρα ὅμως μανθάνοντας ὅλην τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν ἀπὸ τὸν κύριον Παναγιώτην Δημητρώπουλον Σπαρτιάτην, σοῦ στέλνω μὲ αὐτὸν γρόσια τριακόσια Ν. 300, νὰ τὰ ἐγχειρίσετε εἰς τὸ σχολεῖον τὸ νέον καὶ ὁπόταν μὲ προστάζετε διὰ νὰ φέρω τὸν κερεστέ διὰ τὸ σχολεῖον, εἶμαι ἔτοιμος μὲ τὸ καράβι μου νὰ ἀπεράσω εἰς τὸ μέρος ὁποῦ μὲ διορίσετε νὰ φορτώσω τὴν ξυλικήν. Μένω μὲ ὅλον τὸ βαθὺ σέβας. Καπετὰν Δημ. Μαμουῆνης»¹.

(Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Συλλογὴ Βλαχογιάννη, Φ. 1).

Αἱ χρηματικαὶ ὅμως αὗται εἰσφοραὶ τῶν νεοκατηχομένων δὲν ἦσαν μεγάλαι, μὴ ὑπερβαίνουσαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ ποσὸν τῶν 200 γροσίων, περιοριζόμεναι ἐνίοτε καὶ μέχρι τῶν 10 μόνον γροσίων. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἡ μικρὰ συνδρομὴ παρελείπετο, εἴτε ἕνεκα τῆς καταφανοῦς ἐνδείας τοῦ μνηθέντος, εἴτε ὡς ὅσας ἐφαίνετο προσβάλλουσα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ.

Ἦσαν δὲ αἱ συνδρομαὶ μικραὶ ἕνεκα τοῦ χαμηλοῦ εἰσοδήματος τῶν πλείστων ἐκ τῶν Φιλικῶν, ἀνηχόντων εἰς τὴν μέσσην καὶ τὴν κατωτέραν τάξιν, ὡς εἴπομεν. Εἰς σπανιωτάτας μόνον περιπτώσεις ἔχομεν συνεισφορὰς ἄνω τῶν 200 γροσίων, ἐξικνουμένας μέχρι τοῦ ποσοῦ τὸ πολὺ τῶν 5.000.

Παρὰ τὴν περιορισμένην ὅμως οἰκονομικὴν δύναμιν τῆς πλειονότητος τῶν μελῶν τῆς Ὁργανώσεως, ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως μέχρι τοῦ τέλους τῆς, ἡ συνδρομὴ τῶν κατηχομένων ὑπῆρξεν ὁ βασικώτερος καὶ πλέον σταθερὸς πόρος τῆς.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατόν εἰς τόσον πενιχρὰς συνδρομὰς στηριζομένη ἡ Ἑταιρεία νὰ ἐπιτύχῃ ἐν τόσον γιγάντιον ἔργον, οἷον ἦτο ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων. Τὸ γεγονὸς τοῦτο συνδυαζόμενον μὲ τὰς ἐνεργείας τῆς Ρωσικῆς κυβερνήσεως ἐν Δακίᾳ καὶ ἐν Ρωσίᾳ, καθὼς καὶ ἡ δολοφονία τοῦ Σέρβου ἡγέτου Καραγιώργη, κατέδειξαν εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῆς Φιλικῆς ὅτι ἐπεβάλλετο ἡ μεταφορὰ τῆς ἔδρας τῆς Ὁργανώσεως εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου εὐρίσκετο τὸ ἄνθος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Πράγματι δέ, τελευτῶντος τοῦ Ἰουλίου 1817, συσχεφθέντες οἱ Φιλικοὶ ἐν Ὁδησσῷ, ἀπεφάσισαν τὴν ταχυτάτην μετάβασίν των εἰς τὴν Βασιλεύουσαν.

Οὕτως ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1817 ἡ ἔδρα τῆς Ἑταιρείας μετεφέρθη εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ὁθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἡ μεταφορὰ αὕτη ἀπετέλεσε σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ὁργανώσεως, διότι ἀπὸ τοῦ ἐπομένου ἔτους (1818) ὁ προσηλυτισμὸς νέων μελῶν ἐγένετο ἄθροος. Μεταξὺ τούτων εὐρίσκοντο καὶ ἄρκετοὶ μεγάλοι ἔμποροι, οἱ ὅποιοι ἀπετέλεσαν τὴν οἰκονομικὴν δύναμιν τῆς Φιλικῆς διὰ τῶν γενναίων εἰσφορῶν των.

Ὑπῆρξεν ἐπίτευγμα μέγα, ὅτι ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν μεταφορὰν τῆς ἔδρας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐμυήθη ὁ Παναγιώτης Σέκερης, ἐκ τῶν

1. Ἐ. Γ. Πρωτοψάλτης: Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία, σελ. 255.

μεγαλεμπορών τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ὁ ζῆλος αὐτοῦ ἐξ ἀρχῆς ἦτο τόσος, ὥστε πρῶτος αὐτὸς συνεισέφερε 10.000 γρόσια, ποσὸν σημαντικὸν διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀγῶνος.

Τὰ χρήματα ταῦτα ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ ἐν συνεχείᾳ εἰσφοραὶ τοῦ Π. Σέκερη, γενόμεναι εἰς δυσχερεστάτην περίοδον (μετὰ τὸν κατὰ τὰ τέλη Ἰουλίου 1818 ἐπελθόντα θάνατον τοῦ Ν. Σκουφᾶ), διηκόλυναν τὴν ἐξόρμησιν τῶν ἀποστόλων τῆς Ἑταιρείας πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος καὶ τὴν εὐρυτάτην ἐπέκτασιν τοῦ δικτύου τῆς.

Γενικῶς ἡ μῆσις τοῦ Σέκερη ὑπῆρξε μεγίστης σημασίας, διότι μέσῳ αὐτοῦ ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία εἰσῆρχετο πλέον εἰς τοὺς κύκλους τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγαλεμπορών, δυναμένη εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ὑπολογίζῃ εἰς τὰς συνδρομὰς αὐτῶν. Ταχέως ὁ Σέκερης κατήχησε τὸν Σπυρίδωνα Μαῦρον, τὸν Κουμπάρην καὶ ἄλλους μεγαλεμπόρους, ὡς καὶ διαφόρους πλοίαρχους τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ Ἰονίου πελάγους.

Εἰς τὸ στάδιον τοῦτο τῶν κατηχήσεων ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξε λαμπρά. Εἰς τὸν κατάλογον τῶν κατηχηθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον τοῦ 1818 περιλαμβάνονται ἐξέχοντες Ἕλληνες, διαθέτοντες πλοῦτον καὶ ἐπιρροὴν καὶ πολλὰς ἱκανότητας : ὁ μεγαλέμπορος Ἀσημάκης Κροκίδας, ὁ ἐκ Στεμνίτσας Ἀντώνιος Πελοπίδας, ὁ Μετσοβίτης Δημήτριος Ἰπατρος, ὁ γραμματεὺς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσικῆς πρεσβείας Γαβριὴλ Κατακάκης, ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος καὶ ὁ ὑπ' αὐτοῦ κατηχηθεὶς ἔμπορος ἐκ Καλαμάτας Κυριακὸς Ἰ. Καμαρηνός, προοριζόμενος ν' ἀποσταλῇ πρὸς τὸν μπέην τῆς Μάνης, ὁ Γεώργιος Αἰνιάν, ὁ Κυριάκος Κουμπάρης, πρεσβύτερος ἀδελφὸς τῶν ἐν Ὁδησσῷ ἐμπόρων Σταμάτη καὶ Ἀλεξάνδρου Κουμπάρη, ὁ ἐκ Χίου ἔμπορος Παντιάς Ροδοκανάκης, ὁ Ψαριανὸς πλοίαρχος Δημήτριος Μαμάης, ὁ Ζακύνθιος ἔμπορος Ἰάκωβος Κορνήλιος, ὁ Ὑδραῖος πλοίαρχος Ἀντώνιος Κριεζῆς, ὁ Σπετσιώτης Γεώργιος Πάνου, ὁ ἐκ Ζαγορίου ἔμπορος Ἰωάννης Πολυχρονιάδης, ὁ Ψαριανὸς πλοίαρχος Ἀναγνώστης Μοναρχίδης, οἱ Ὑδραῖοι Γκίκας Γκιώνης καὶ Φραγκῖσκος Παπαμανώλης—Φόνος, ὁ Σπετσιώτης πλοίαρχος Ἀναστάσιος Ἀνδρουτσος, ὁ Παριανὸς τραπεζίτης Ἀλέξανδρος Μαῦρος μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του Σπύρου Μαύρου, ὁ Πάτμιος ἔμπορος Μανούσος Φωτόλης καὶ ἄλλοι¹.

Ἡ τοιαύτη ἐντὸς ὀλίγου χρονικοῦ διαστήματος αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μυηθέντων, καὶ μάλιστα προσώπων τὰ ὅποια ἠδύναντο νὰ προσφέρουν νέας ὑπηρεσίας καὶ νὰ στηρίξουν οἰκονομικῶς τὴν Ἑταιρείαν, ὧφείλετο εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἑδρας εἰς τὴν πρωτεύουσιν. Ἐκεῖθεν διήρχοντο ὅλοι οἱ κινούμενοι Ἕλληνες, οἱ πλουσιώτεροι, οἱ ἰσχυρότεροι, οἱ δραστηριώτεροι. Ἦτο εὐτύχημα ὅτι ὁ Ἀνθιμος Γαζῆς δὲν ἐδέχθη τὴν μεταφορὰν τῆς ἑδρας εἰς τὸ Πήλιον καὶ ὅτι δὲν ἐπραγματοποιήθη ἀμέσως, μετὰ τὴν ἀφίξιν του ἐκ

τῆς Ὀδησσοῦ, τὸ ταξίδιον τοῦ Σκουφᾶ εἰς Πελοπόννησον, ὅπου μόνον, ἐὰν τὰ πράγματα ἦσαν ἔτοιμα διὰ τὴν ἐπανάστασιν, εἶχον θέσιν οἱ ἀρχηγοί.

Μετὰ τὴν ἐδραίωσιν τῆς θέσεως τῆς Ἑταιρείας εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὸν Αὐγουστον τοῦ 1818, ἐξεκίνησαν οἱ καθορισθέντες ἀπόστολοι διὰ τὴν κατήχησιν τῶν ἀρχόντων, προσεστώτων καὶ πολεμικῶν ἀρχηγῶν τοῦ διεσπαρμένου Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ εἰς τὸν Ἑλλαδικὸν χώρον ἐξάπλωσις τῆς Ἑταιρείας εἶχε βεβαίως ὡς ἀποτέλεσμα τὴν συγκέντρωσιν χρηματικῶν πόρων εἰς τὸ ταμεῖον της. Ἀλλὰ τὰ ποσά, τὰ ὅποια συνεκεντρώθησαν καθ' ὅλον τοῦτο τὸ χρονικὸν διάστημα, δὲν ἦσαν σημαντικά. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ καταλόγου ἐξόδων, τὸν ὅποιον παρέδωκεν ὁ ἐκτελὼν χρέη ταμίου τῆς Ἑταιρείας Ξάνθος εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, εὐθύς ὡς οὗτος ἀνέλαβε τὴν Ἀνωτάτην Ἀρχήν.

Κατὰ τὸν κατάλογον αὐτὸν ἐξωδεύθησαν :

	Γρόσια
«Τῷ Σκουφᾶ	10.000
Πεντεδέκα	1.500
Ἰδίῳ	1.400
Τῷ Καπετάν Ἀναγνωσταρᾶ ἐμετρήθησαν	5.000
Ἰδίῳ ἐμβάσθησαν	10.000
Ὁ ἴδιος ἐτράβηξε πόλιτισαν	3.000
Τῷ Χρυσοσπάθῃ	2.000
Καπ. Ἰω. Χ. Φαρμάκῃ	10.000
Καπ. Ἰω. Μαυρομιχάλῃ	1.000
Τοῖς υἱοῖς τοῦ Πετρόμπεη	3.000
Τοῖς ἰδίοις ὁμοίως	5.000
Τῷ Ἰπάτρω	1.200
Τῷ Λουριώτῃ διὰ τὴν Ἰταλίαν	1.600
Τῷ Καπ. Βλαχοπούλῳ	750
Τῷ Τσακάλωφ εἰς διάφορες φορὲς καὶ ὅσα ἐτράβηξε	6.500
Τῷ Καμαρηνῷ	1.300
Εἰς διαφόρους ἀδελφούς καπιτάνους εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ καιροὺς	3.300
Τῷ Πετρόμπεη ὅσα ἐτράβηξε	15.000
Ὅσα ὁμοίως	10.000
Ὅσα τῷ ἐμβασαν εἰς δύο ἔτι φορὲς	7.000
Τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ Δικαίῳ	10.000
Ὅσα ἐγὼ ἐξώδευσα ἕως τῶρα μετὰ τὸν μισευμὸν μου ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν τῇ 19 Φεβρουαρίου 1819	13.000
	Γρ. 121.630» ¹ .

1. Ἰω. Φιλήμονος : Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τόμ. Α', σελ. 178.

Παρά τὰς πιθανὰς ἐλλείψεις τοῦ ὥς ἄνω καταλόγου, τὰ εἰσπραχθέντα μέχρι τοῦ 1819 ποσὰ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἦσαν κατὰ πολὺ περισσότερα τῶν ἐξόδων. Πρὸς αὐξήσιν τῶν εἰσπράξεων καὶ ἀποτροπὴν τῶν τυχόν καταχρήσεων, συνεστήθησαν ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου «Ἐφορεῖαι», σκοπὸν ἔχουσαι τὸν συντονισμόν τῆς δράσεως τῶν κατὰ τόπους Φιλικῶν καὶ τὴν ὑπεύθυνον συγκέντρωσιν τῶν πόρων.

Βασικῶς ἡ ἰδέα αὕτη ἀνῆκεν εἰς τὸν Ἀναγνωστόπουλον, ἄνδρα προικισμένον μὲ ὀργανωτικὰς ἱκανότητας καὶ ὀξύνοϊαν. Ὁ κανονισμὸς τοῦ συστήματος τῶν Ἐφορεῶν συνίστατο ἐξ ἄρθρων μυστικῶν καὶ φανερῶν. Ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἐταιρείας ἔχουν τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον μυστικὰ ἄρθρα, τὰ ὁποῖα ἀπέβλεπον εἰς τὴν «ἀσφάλειαν τοῦ ἱεροῦ θησαυροῦ», ὅστις ὠρίζετο «ἀνέπαφος μέχρις οὗ ἐπιστῇ ἡ ἐποχὴ πρὸς παρασκευήν».

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ

Σταθμὸν εἰς τὴν ἐν γένει ἱστορίαν καὶ ἐξέλιξιν τῆς Φιλικῆς ἀπετέλεσεν ἡ κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1820 ἀνάληψις τῆς Ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου. Ἐκτοτε ἡ Ἐταιρεία εἰσῆλθε ταχέως εἰς τὴν ὁδὸν τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ μεγάλου σκοποῦ, διὰ τὸν ὁποῖον συνεστήθη.

Ὁ Ὑψηλάντης, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς καθ' ἣν ἀνέλαβε τὰ ἡνία τῆς Ὁργανώσεως, ἀνέπτυξεν ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα εἰς τὸν τομέα τῆς ἐξευρέσεως νέων πόρων, ἄνευ τῶν ὁποίων οὐδὲν βεβαίως ἦτο δυνατόν νὰ συντελεσθῇ.

Συγχρόνως τὸν ἀπησχόλησε σοβαρῶς ἡ λῆψις μέτρων διὰ τὴν προστασίαν τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἐταιρείας ἀπὸ πάσης καταχρήσεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀπεφάσισεν ὅπως θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν σύστημα εἰσπράξεως τῶν χρημάτων δι' ἐντύπων ὁμολογιῶν. Αὗται ἀπεστάλησαν εἰς τὰς Ἐφορείας, ὑπογεγραμμέναι, διὰ πλείονα πίστιν, ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου ἢ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ ὑπὸ ἐπιτετραμμένων, ἀπηγορεύετο δὲ ἡ ἄνευ διαταγῆς χρήσις ἐθνικῶν χρημάτων.

Αἱ ὥς ἄνω ἔντυποι ὁμολογίαι εἶχον ὥς ἐξῆς :

«Διὰ φλουριά ὀλλανδ. ἑκατόν,
χάριν συνδρομῆς δεδομένα.

Ὁ προκαταβαλὼν φιλογενὴς καὶ φιλόκαλος συνδρομητὴς τὴν ποσότητα τῶν ἑκατὸ ὀλλανδικῶν φλουριῶν, βεβαιοῦται διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, παρρησιαζόμενον τὸ παρόν, πρὸς οὓς ἀνήκει, θέλει ἔχει τὸ κύρος.

Πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένης ὑποψίας καὶ βεβαίωσιν πιστότητος ἀπὸ μέρους τῆς Ἀρχῆς, ἐγγράφεται καὶ ὁ ὑπογεγραμμένος.

Ἰανουαρίου 1, 1821

Ἀλέξ. Ὑψηλάντης».

(Συνημμένον εἰς τὴν ἀπὸ 9 Αὐγούστου 1845 ἀναφορὰν τοῦ Γεωργίου Λεβέντη πρὸς τὸν Βασιλέα Ὁθωνα) ¹.

Τοιούτων ὁμολογιῶν ἐξεδόθη ἀπειρία, διενέμοντο δὲ πρὸς εἰσπραξίν χρημάτων εἰς ὅλους τοὺς χώρους τῆς ἐλληνικῆς δραστηριότητος.

Ἐν τῷ μετὰξύ, διὰ τὰ καλύψῃ τὰς ἀπαιτούμενας δαπάνας πρὸς ἀγορὰν πολεμοφοδίων καὶ διὰ τὴν στρατολογίαν, ὁ Ὑψηλάντης εἶχεν ἀποφασίσει νὰ μεταβῇ εἰς Γαλλίαν, χρησιμοποιοῦν συστατικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Καποδίστρια πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Ρισελιέ, ἵνα, ἐνεχυριάζων εἰς Γάλλους τραπεζίτας τὴν κυρωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσίας Στρογανῶφ ἀπαίτησιν τῆς οἰκογενείας τῶν Ὑψηλάντων ἐκ τριῶν ἑκατομμυρίων γροσίων παρὰ τῆς Πύλης, λάβῃ ἔναντι ταύτης δάνειον, ὅπερ θὰ διέθετεν ὁλόκληρον διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Ἔθνους ².

Ἡ σύναψις δανείων ἐθεωρεῖτο ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἀπολύτως ἀναγκαία, διότι ἦτο ἀπογοητευμένος ἐκ τῆς ἀπροθυμίας τῶν ἐμπόρων ὅπως καταβάλουν σοβαρὰ ποσά.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ κάτωθι ἀπόσπασμα ἐξ ἐπιστολῆς του, σταλείσης τὴν 26 Αὐγούστου 1820 ἐξ Ὁδησσοῦ, πρὸς τὸν εἰς Βουκουρέστιον εὐρισκόμενον Ἐμμ. Ξάνθον :

«... Ἐγὼ δὲν ἔχω ἐλπίδας παρὰ εἰς τὰ δάνεια, ὅπου πάσχω νὰ εὕρω. Ὅλοι οἱ ἐδῶ ἔμποροι εἶναι τζιγγενέδες (ἤτοι φειδωλοὶ μέχρι ποταπότητος), μ' ὅλον ὅπου ἠμποροῦσαν νὰ συνεισφέρουν 500 χ., πεντακοσίας χιλιάδας, ἐὰν εἶχαν φρονήματα. Τὸ καλὸν θὰ γίνῃ καὶ ἄνευ αὐτῶν, πλὴν χρειάζεται γενναιότης... καὶ ὁ Θεὸς νὰ φέρῃ τὰ πάντα κατὰ ροὴν» ³.

Αἱ προσπάθειαι τοῦ ὅμως διὰ τὴν σύναψιν δανείου ἀπέτυχον. Διὰ τοῦτο δι' ἐπιστολῶν φερουσῶν τὴν ὑπογραφὴν του, πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ εὐρισκόμενους εὐπόρους καὶ σημαίνοντας Ἕλληνας, παρεκίνηε τούτους, ὅπως συνδράμουν οἰκονομικῶς τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρείας. Αἱ προσφοραὶ ἠδύναντο νὰ εἶναι χρηματικαὶ ἢ εἰς εἶδος. Ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ἀνωτέρω προσπαθειῶν ἐστάλησαν καὶ αἱ κάτωθι ἐπιστολαί :

1. Ἐ. Γ. Π ρ ω τ ο ψ ἄ λ τ η : Ἡ Φίλική Ἑταιρεία, σελ. 266.

2. Γ ἄ κ η Κ α ν δ η λ ῶ ρ ο υ : Ἡ Φίλική Ἑταιρεία, Ἀθῆναι 1926, σελ. 407.

3. Ἰ ω. Φ ι λ ῆ μ ο ν ο ς : Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τόμ. Α', σελ. 210.

«Φιλογενέστατοι Κύριοι Κυριάκη Τασία καὶ Θεόδωρε τοῦ Σίτσα.

Ἡ φιλοπατρία καὶ προθυμία, τὴν ὁποίαν ἐδείξατε εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ ἐμπιστευθέντος σας ἱεροῦ πράγματος, μὲ εἶναι ἐγγυητὴς ἀσφαλέστατος ὅτι τῶρα, ὅτε τὰ πράγματα ἤρχισαν νὰ γίνωνται σπουδαιότερα καὶ νὰ ἐγγίξῃ τὸ τέλος τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ μας, θέλετε καταβάλλει ὅλας τὰς δυνάμεις σας, διὰ νὰ δειχθῇτε ἄξια καὶ πιστὰ τῆς Ἑλλάδος τέκνα. Ὁ κύριος Ἀντώνιος Πελοπίδας θέλει σᾶς ἐξηγήσῃ τὸν σκοπὸν μου καὶ σᾶς φανερῶσιν τὴν ἀνάγκην εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ἡ Πατρίς. Ὅθεν, παρακινήσατε τοὺς αὐτοῦ ἀδελφούς νὰ καταβάλωσιν ὅχι μόνον τὰς ὑποσχεθείσας συνεισφοράς, ἀλλὰ καὶ ἀκόμη περισσοτέρας, ὥστε νὰ συναχθῇ αὐτοῦ εἰς Αἴγυπτον μία ποσότης πεντακοσίων σχεδὸν χιλιάδων γροσίων καὶ δύο φορτία σιταρίου, τὰ ὅποια ὅλα θέλετε ἐξαποστείλει ὅσον τάχιστα πρὸς τὸν ἀδελφὸν κύριον Ἰωάννην Παπαδιαμαντόπουλον εἰς Παλαιὰν Πάτραν τῆς Πελοποννήσου, διὰ νὰ τὰ εὕρω ἐκεῖ ἑτοιμα μὲ τὸ φθάσιμόν μου.

Ἐλπίζω ἀπὸ τὸν διακαῇ ὑπὲρ τῆς Πατρίδος ζῆλόν σας τὴν ταχεῖαν ἐκτέλεσιν τῶν προβλημάτων μου καὶ σᾶς βεβαιῶνω ὅτι ἡ Πατρίς θέλει ἀνταμείψῃ τὰς ἐκδουλεύσεις σας μὲ τὰ πλούσιά της δῶρα, δόξαν, εὐγένειαν, τιμὰς καὶ ἀξιώματα, μένω δὲ τῆς τιμιότητός σας ὅλος εὖνους ἀδελφός

Ἰσμαήλ τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 1820

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

(Ἐπὶ τοῦ νώτου) :

Πρὸς τοὺς φιλογενεστάτους καὶ εὐγενεστάτους κυρίους Κυριάκην Τασία καὶ Θεόδωρον τοῦ Σίτσα»¹.

(ΓΑΚ, Συλλογὴ Βλαχογιάννη, Φ. 1)

«Εὐγενέστατε καὶ φιλογενέστατε κύριε Γεώργιε Τζηβίνη.

Πληροφορούμενος ἀπὸ πολλοὺς περὶ τῶν μεγάλων βοηθειῶν, ὅσας παρέχετε καθημερινῶς εἰς τοὺς αὐτοῦ εὐρισκομένους καὶ κατὰ καιροὺς διερχομένους ὁμογενεῖς μας, χαίρω ὑπερβολικὰ, ὅτι μεταχειρίζεσθε τὴν ἀξίαν, μὲ τὴν ὁποίαν Δύναμις ἐξωτερικὴ διὰ τὰ προτερήματά σας σᾶς ἐτίμησε πρὸς ὄφελος τῆς δυστυχεστάτης πατρίδος μας. Ἀλλ' ἰδοὺ τῶρα ἡ πατρίς μας μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας προσκαλεῖ τὰ τέκνα της καὶ ὑπόσχεται εἰς ὅσα συνεργήσωσι διὰ τὴν εὐδαιμονίαν της ἀμοιβὰς ἀσυγκρίτως μεγαλυτέρας καὶ λαμπροτέρας. Ὅθεν, ἐλπίζω, ὅτι καὶ ἡ εὐγένειά σας κινούμενος ἀπὸ τὸν καταφλέγοντα τὴν καρδίαν σας πατριωτισμόν, ὅχι μόνον μὲ ποσότητα ἀξίαν τοῦ ὑποκειμένου σας καὶ τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς σας θέλετε συντρέξει, ἀλλ' ὅτι διὰ τὴν ὁποίαν παρὰ πάντων ἀξίως ἀπολαύετε ὑπόληψιν, θέλετε παρακινήσει καὶ τοὺς λοιποὺς αὐτοῦ διατρίβοντας ὁμογενεῖς νὰ συνεισφέρῃ ἕκαστος καὶ ἐξ αὐτῶν

1. Ἐ. Γ. Πρωτοψάλτης : Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία, σελ. 266.

του τῶν ὑστερημάτων πρὸς ταχεῖαν ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ, παραδίδοντες ἅπαντες τὰ τῆς συνεισφορᾶς χρήματα πρὸς τοὺς κυρίους Κυριάκην Τασίκα καὶ Θεόδωρον τοῦ Σίτσα, οἵτινες θέλουσι σᾶς δώσει τὰς προσηκούσας ἀποδείξεις.

Ἐγὼ δὲ χαίρων, ὅτι γνωρίζομαι μετὰ τῆς εὐγενείας σας εἰς τοιοῦτον θεάρεστον καὶ σωτήριον ἀγῶνα, μένω τῆς εὐγενείας σας διὰ πάντα

Ἰσμαήλ τὴν 8 Ὀκτωβρίου 1820

Φίλος εἰλικρινῆς καὶ ἀδελφός

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

(Ἐπὶ τοῦ νώτου) : Πρὸς τὸν εὐγενέστατον καὶ φιλογενέστατον Κόνσουλون Γεώργιον Τζηβίνην — Εἰς Αἴγυπτον»¹.

(ΓΑΚ, Συλλογὴ Βλαχογιάννη, Φ. 1)

(Ἀντίγραφον)

«Εὐγενέστατε καὶ φιλογενέστατε καπετᾶνε Γεώργιε Πάνου.

Ὁ ἀξιοσέβαστος καὶ φιλογενέστατος ἀρχιμανδρίτης Δικαῖος μὲ ἐπληροφόρησε περὶ τῆς φιλογενείας, ἡ ὁποία εἶναι ριζωμένη εἰς τὴν ψυχὴν σας καὶ τοῦ ζήλου, τὸν ὁποῖον ἐδείξατε εἰς πολλὰς περιστάσεις. Ὅθεν, ἐπεὶδὴ τώρα ἐγγίξει ὁ καιρὸς νὰ λάμπῃ καὶ διὰ ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας τὸ φαινὸν ἄστρον τῆς ἐλευθερίας, ἐλπίζω ὅτι ἡ εὐγενεία σας δὲν θέλει δεῖξει προθυμίαν μικροτέραν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ὁμογενεῖς. Τὸ μόνον δὲ τὸ ὁποῖον ζητεῖ ἀπὸ τὴν εὐγενείαν σας ἡ πατρίς εἶναι νὰ ἀρματώσῃτε ὅσον τὸ γρηγορώτερον ὅσα καράβια ἡμπορέσῃτε καὶ νὰ τὰ ἔχητε ἔτοιμα, ὥστε μὲ πρῶτον νεῦμα νὰ κινῶνται δι' ὅπου ἡ ἀνάγκη τὸ ἀπαιτήσει.

Εἶναι πρὸς τούτοις ἀναγκαῖον νὰ εὑρεθῇ μετὰ ἐξ ἑβδομάδας ἀπὸ τὴν σήμερον εἰς τὸ Τριέστι ἓνα καλὰ ἀρματωμένον καράβιον, ἀλλὰ περὶ τούτου ὁμιλεῖτε μετὰ τοῦ ἀγαπητοῦ μου καὶ φιλοπάτριδος ἀρχιμανδρίτου Δικαίου, καὶ διατάττεται τὸ πρᾶγμα καλύτερον. Ἐγὼ δὲ σᾶς βεβαιῶνω ὅτι ἡ πατρίς θέλει βραβεύσει τὸν ζήλόν σας μὲ τὰ πλούσιά της δῶρα, εὐγένειαν, τιμὰς καὶ ἀξιώματα καὶ μένω

Ἰσμαήλ τὴν 8 Ὀκτωβρίου 1820

Φίλος καὶ ἀδελφός

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

Πρὸς τὸν εὐγενέστατον καὶ φιλογενέστατον καπετάνιον Γεώργιον Πάνου. Εἰς Σπέτζες»².

Ἐπίσης, κατὰ τὸν Π. Πατρῶν Γερμανόν, «...οἱ ἐν Πελοποννήσῳ πρόκριτοι ἔλαβον ἐπιστολάς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος περὶ τὸν Φεβρουάριον, ὅτε διωρίζοντο

1. Ἐ. Γ. Πρωτοψάλτης : Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία, σελ. 267.

2. Ἐ. Γ. Πρωτοψάλτης : ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 267.

παρὰ τῆς Ἀρχῆς νὰ ἐμβάσωσιν εἰς τὴν Κων/πολιν τὴν ποσότητα, ὅπου ἕκαστος ὑπεσχέθη διὰ τῆς ἐπιστολῆς του. Ἀλλὰ προτροπῇ τοῦ Π. Πατρῶν Γερμανοῦ μὴ ἐγκρίναντος τὸ τοιοῦτον, οἱ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ ἡ πατρίς των εἰς κάθε περίστασιν ἐδέετο καὶ ἄλλοθεν χρημάτων, συσκεφθέντες, ἀπεφάσισαν νὰ γράψωσιν ἐκ συμφώνου εἰς τὴν Ἀρχήν, ζητοῦντες νὰ διορισθῶσι ρητῶς Ἐφοροὶ τῆς Ἀδελφότητος εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ Ταμίαι διὰ τὴν συλλογὴν τῶν συνεισφορῶν....»¹.

Κατωτέρω παραθέτομεν δύο ἐπιστολάς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχῆς πρὸς τὸν Χριστιανουπόλεως Γερμανὸν καὶ πρὸς τὸν Χριστόφορον Περραιβόν, εὐρισκόμενον εἰς Δολοὺς Μάνης. Καὶ αἱ δύο αὗται ἐπιστολαὶ ὁμιλοῦν περὶ τῆς συγκεντρώσεως χρημάτων εἰς τὴν Πελοπόννησον.

(Ἀντίγραφον)

[Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχὴ πρὸς τὸν Χριστιανουπόλεως Γερμανόν]

(Τ. Σ.) «Πανεριώτατε Ἀγιε Χριστιανουπόλεως Κύριε Γερμανέ.

Ἀποκρινόμεθα εἰς τὸ ἀπὸ Μαΐου 25 1819 γεγραμμένον γράμμα τῆς σεβαστῆς σου πανιερότητος πρὸς ἡμᾶς, ἐφοδιάζοντες τὸ παρόν μας μὲ τοὺς ὀφειλομένους ἐπαίνους τῇ φιλογενεῖᾳ σου διὰ τὸν ζῆλον καὶ προθυμίαν, τὰ ὅποια τρέφεις ὑπὲρ τῶν κοινωφελῶν, ὡς ἐγνωμεν ἐκ τῶν γραφομένων σου. Ὡς ἄνδρα οὖν γενναῖον καὶ θύοντα τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ, κατεστήσαμεν καὶ τὴν Σεβασμιότητά σου μέλος τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Γενικῆς Ἐφορείας, καθὼς τὸ κοινὸν ἡμῶν πρὸς τοὺς προύχοντας διαλαμβάνει γράμμα περιστατικώτερον καὶ πλατύτερον. Ἐχομεν οὖν πεποιθήσιν εἰς τὴν ἀξιότητα τοῦ σεβασμίου ὑποκειμένου σου, ὅτι ὅλαις δυνάμεσι θέλεις ἐπιμεληθῆ νὰ φανῇς τῶν φρονημάτων μας ἀξιώτερος.

Ὅντος δὲ τοῦ καιροῦ τοιοῦτου, ὅποῖον θέλεις πληροφορηθῇ, ἅμα λάβης τὸ παρόν μας, φιλοτιμήθητι νὰ φανῇς τοῖς ἄλλοις παράδειγμα γενναιότητος, καταβάλλων καὶ τὴν ὑπὲρ δύναμιν βοήθειαν, εἰδὼς ὅτι ἡ πατρίς τώρα ζητεῖ νεῦρα ν' ἀνορθωθῇ, καὶ ἡ νὰ δοξάσῃ, ἡ ἔπειτα νὰ.... Σιωπῶμεν τὸ δύσφημον, ὅπερ ἀπευχόμεθα πᾶσι τοῖς Ἑλλησι. Εἰς παρομοίας συνεισφορὰς θέλεις παρακινήσει καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν ποιμαντικὴν ράβδον σου φιλοπάτριδας, λέγων τὰ ἄνωθεν καὶ ὅσα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φωτισθῇς.

Ἐπὶ τούτοις προπαρασκεύασον ἅπαντας εἰς ὀπλισμόν, μὴ μέντοι ἐκ τοῦ προφανοῦς, ἀλλὰ δι' ἱερᾶς ἐξομολογήσεως, ὅρκων καὶ λοιπῶν γνωστῶν σοι μέσων, ἔχοντας τὸ πρᾶγμα ἀπόρρητον, ἕως οὗ ἐνηχήσῃ ἡ σάλπιγξ τῆς φωνῆς μας καὶ λάβετε τὰς ὁδηγίας παρὰ τοῦ σεβαστοῦ ἀνδρὸς Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη, ὃς διωρίσθη Γενικώτατος Ἐφορος τῶν πραγμάτων μας.

1. Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ: Ἀπομνημονεύματα, ἐκδ. 1956, σελ. 78.

Περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου, ἤτοι περὶ τοῦ ὀπλισμοῦ τῶν..., συσχέφθητι καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐφόρων πρότερον καὶ εὑρετε τὸν προφυλακτικώτερον τρόπον. Ἀγωνίσθητι, Σεβάσμιε. Ἡ πατρίς θέλει σὲ συναχθῆναι μετὰ τοὺς Λυκούργους, μετὰ τοὺς Σόλωνα, μετὰ Βασιλείους καὶ Χρυσόστομους. Ἐρρωσο»¹.

Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου: Ἀριθ. 96

(Συλλογὴ Μάμωνα — ΓΑΚ, Κ. 80, Φ. 82)

(Ἀντίγραφον)

[Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχὴ πρὸς Χριστόφορον Περραιβόν, εἰς Δολοὺς Μάνης]

(Τ.Σ.) «Περιπόθητε Κύριε!

Τρία ἐλάβομεν γράμματα παρὰ τῆς φιλίας σου· 8 Μαρτίου τὸ πρῶτον, τὰ δὲ 20 Ἰουλίου γεγραμμένα συγχρόνως, τὰ ὅποια μᾶς ὑπερεύφραναν, ὡς δηλωτικὰ τῆς ὑπὲρ τι ἄλλο εὐκταίας μοι ψυχικῆς σου ὑγείας, καὶ πλήρη ἀγαθῶν φρονημάτων καὶ ἐπιχειρήσεων τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐμπορίου. Πρὸς ἃ ἐν ἐνὶ τούτῳ ἀποκρινόμεθα, λακωνίζοντες μᾶλλον πρὸς ταῦτα ἢ ἀττικίζοντες.

Φίλε, ὄχι μόνον ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ πᾶς ὁ φρόνιμος λαὸς οἶδε τὰ τοῦ Περραιβοῦ καὶ ὅτι ἔωθεν ἐργάζεται ἐν τῷ πνευματικῷ τῶν καλῶν ἀμπελῶνι. Διό, ὅσα γλῶσσα σφαλερὰ διασύρει καὶ διαφημίζει εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν φίλων σου, ἔσονται κτύποι ἀδόντων καὶ ἤχος διακενῆς τρέχων τὴν ἀτμοσφαῖραν. Τοῦτο ἐν πρώτοις ὑποκρούω, ὡς καὶ σὴ φιλότης κατ' ἀρχὰς τῆς πρώτης ἐπιστολῆς, ἵνα γαλήνην ποιήσω τῇ ψυχῇ σου, διασαλευθείη παρ' ὅσων ὁ μῶμος προσκυνεῖται καὶ ἡ κακία. Ἐσο λοιπὸν βέβαιος, ὅτι ἐγνώσθης τῶν συμφερόντων μας οἷόν τι ἐλατήριον, οὗ τὸ ἐν ἀντικείμενον στερεωμένον ἐκ παλαιοῦ χρόνου ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἐλαύνει τὴν φρόνησιν κατὰ τὸ ἄλλο εἰς τὸ οὐ ἕνεκα τῆς κινήσεως τῶν πρακτέων μας. Ὅτι δὲ φθονούμεθα, τίς οὐκ οἶδεν; Ἀλλὰ χαίρετωσαν πάντες· ἡμεῖς οὐκ ἀπαυδήσομεν ἔστ' ἂν πνέωμεν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐλπίζομεν νὰ ἴδωμεν μακρὰν τὸν ἀμητόν, ἐπεὶ τὸ κλίμα τῆς πατρίδος προάγει διμηνίτας, ἐν ᾧ εἰς τὰ βόρεια ὁ σῖτος κεῖται ἐν γῇ τὸ πλείονον τοῦ ἐνιαυτοῦ. Περὶ ἐλλείψεως χρημάτων, τῶν ὁποίων ὑστερεῖσαι, εἶδομεν, καὶ ὅλοι πρὸς ταῦτα τοξεύομεν, καθὼς νεῦρα τοῦ παντός. Ἐὰν, λέγεις φίλε, ἤθελες ἔχει ταῦτα, ἐνίκας τὴν ἀπουσίαν ἀπὸ Πάργας καὶ Κορφοῦς, μεταχειριζόμενος κάθε μέσον, διὰ νὰ μὴ ἀρπάξῃ ἐκ τῶν χειρῶν σου.... ἐν μέρος ἐπικερδεστάτης ἐμπορίας. Ταῦτα, φίλε, δὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς αἰνίγματα Σφιγγός· καὶ καταλαμβάνομεν, ὅτι ἦτον δυνατὸν παρόντος τοῦ χρηματικοῦ, νὰ προβλεφθῇ κάθε εἶδος πραγματείας· ἀλλ' ἐπεὶ μᾶς λείπουν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ εἴμεθα εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἀθηνᾶς, ἥτις δὲν ἀμοιρεῖ τρόπων διὰ νὰ πλουτήσῃ τὸν Ἑρμῆν μας, καθὼς ἐν καιρῷ πᾶς τις πιστοποιηθήσεται καὶ θαυμάσει τὴν τοῦ κρείττονος πρόνοιαν.

1. Ἐ. Γ. Πρωτοψάλτης: ἐ.δ., σελ. 261.

Ἐπὶ τούτου οὖν τοῦ κεφαλαίου στρεφομένων τῶν ὧν γέγραφας, ἀποκρινόμεθα ὅτι πάντα κατὰ σκοπὸν· ὁ φιλόσοφος ὁμῶς νοῦς, ὅστις κυττάζει τὸ συμφέρον μᾶλλον τοῦ ραδίου καὶ μερικοῦ, προβλέπει καὶ προσμένει περίστατιν ὑπισχνουμένην κέρδη ἀνάλογα τῶν ιδρώτων, ἄξια τοῦ ὀνόματος καὶ ἱκανὰ νὰ βαστάξωσιν ἐν ἀσφαλείᾳ ὅλας τὰς ἐμπορικὰς μας οἰκίας. Διότι μιᾶς πεσοῦσης, δυνατόν νὰ σαλευθῶσιν αἱ ἄλλαι, καὶ Κύριος οἶδε πότε ἀποκατασταθήσονται ὥσπερ νῦν. Δύο λοιπὸν δεόμεθα τὸ νῦν ἔχον, ὑπομονῆς καὶ ἐπιμονῆς, διὰ τῶν ὁποίων κατὰ τὸν πολυμαθῆ Πλούταρχον καὶ τὰ φύσει δυσκατέργαστα ἁλώσιμα γίνεται. Φρόνησις, εὐταξία τῶν πραγμάτων, ἀγάπη καὶ ὀρεξεις τῶν καλῶν γενικῶς. Περιστάσεις οὐ τυχοῦσαι, καὶ ἄλλα ὅσα ὁ ὀρθὸς λόγος ὑπαγορεύει, εἶναι τὰ μόνα ἀσφαλέστατα μέσα. Ὁ φρόνιμος κυβερνήτης δὲν ἐξέρχεται τοῦ λιμένος ἐν χειμῶνι, μάλιστα με αὔρας προσγίους, ἀλλὰ προσμένει ἄερα σταθερόν. Λοιπὸν, φίλε, ταῦτά σοι γνωστοποιούμεν ὡς κύκλους ὅχι τοῦ διαβήτου μας, ἀλλὰ τῆς κρείττονος μερίδος, ἵνα χαίρης, ὡς ἡ ὑπομονὴ ἔσεται πάντως ἐπ' ἀγαθῷ, καὶ μὴ λυτῆς σαυτὸν λύπην ἄκαιρον· ἀλλὰ καθὼς τοσοῦτον χρόνον ἐνεκαρτέρεις ἐνεργῶν, ἐπεγείρων πάντα λίθον καὶ ἐποικοδομῶν τῷ θεμελίῳ τοῦ Εὐαγγελίου, οὕτω καὶ ἀκολούθως, ἔστ' ἂν ἴδωμεν ὥριμον καὶ μὴ ὀμφακίζουσαν κόψωμεν τὴν σταφυλὴν.

Ναὶ μὲν ἡ τωρινὴ 3υω6873η (ἡγεμονία) τῆς Σ(πάρτης) εἶναι πλήρης ἀρετῶν ὅσων, τὰς ὁποίας σπανίως εὕρησει τις ὁμοῦ καὶ ἄμα ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ παραβλέψωμεν ἐπιβλαβές, ἀλλ' ἐπιβλαβέστερον, ὅπερ εἶπον, ἐὰν βιασθῶμεν. Δὲν ἐλπίζεται νὰ ἐλλείψωμεν, ἐν ὅσῳ χειραγωγούμεθα ἀπὸ λαμπτήρας φρενὸς ὀρθῆς. Θέλομεν προσπαθεῖ γνώμη, χερσί, ποσὶ καὶ ὄλαις δυνάμεσι νὰ ὑπερκασιζόμεθα τοὺς οἰκείους, ὥστε νὰ μὴ κλονῶνται εἰς τὰ φυσήματα τῶν ἐχθρῶν. Ἐπειδὴ διὰ τοὺς καλοὺς ἀγωνιζόμεθα, καὶ ὁ λόγος περὶ ἀρετῆς. Ὅθεν, περὶ τούτου ἔχομεν χρέος πάντοτε νὰ ἐπαγρυπνῶμεν διὰ τὸ ἥσυχον τῆς πατρίδος καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἐμπορικῶν μας ἐπιχειρήσεων. Φροντίσομεν δὲ μετ' οὐ πολὺ καὶ περὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ μετοίκων καὶ διὰ μέσου τῆς φιλίας σου διανεμηθήσεται τὰ ἀρκοῦντα ἐκάστω, ἵνα ἔχωσιν, ἂν ὅχι τὰ τοῦ καλοζῆν, τὰ τοῦ ζῆν κἄν διὰ τὴν παροῦσαν τεθλιμμένην φορὰν, καὶ ἔτι μικρὸν ὑπομονή. Ἡ φρόνησίς σου, φίλε, καθὼς τὰ ἐπιπολάζοντα πνεύματα κατεπράυνε, λέγουσα καὶ παρρησιαζομένη ἀρμοδίως ἐκάστω, οὕτω καὶ τοῦ λοιποῦ τὰ αὐτὰ ποιεῖν ἐλπίζομεν· καὶ γὰρ πολλοί, ὧν αἱ φρένες ἠερέθονται κατὰ τὸν γηραιὸν ποιητὴν μας. Τούτους λοιπὸν παντοιοτρόπως πρέπει ν' ἀναβαστάξωσιν οἱ δυνατότεροι· καὶ ὡς τοιοῦτος, μάχου διηνεκῶς, ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι καὶ τὸ δυσκατεργαστότερον, καὶ πάλῃ τῷ ὄντι παγκρατίων πολλῶν κινδυνωδεστέρα, τὴν ὁποίαν, ἐὰν σύ, φίλε, κερδίσῃς αὐτόθι, καὶ οἱ ὅμοιοί σοι ἄλλοθι, τὸ λοιπὸν ἐν καιρῷ οὐδὲν ἔσται.

Ἡ Σχολὴ διενεργεῖται καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐλπίζομεν νὰ ἀνεψυχῇ. Ἡδὴ καταγινόμεθα εἰς συνάθροισιν τῶν ἀναγκαίων μέσων καὶ ἐκλογὴν τοποθεσίας.

Περὶ δὲ καθηγητῶν, ὅς' ἄνθεα καὶ φύλλα γίνεται ἕαρος ὥρη, ἐξ ὧν οἱ μὲν οἰκεία γνώμη, οἱ δὲ παρακινήθεντες ὑποδύονται εἰς τὸ στάδιον δι' ἀγάπην τῆς νεολαίας μας. Ἀλλὰ γενήσεται ἐκλογὴ τοιαύτη, ὥστε ν' ἀρέσῃ καὶ τῇ φιλίᾳ σου καὶ νὰ ὠφελήσῃ ὅχι μόνον τοὺς ἔσω, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔξω "Ἕλληνας· περὶ ὧν ἡ σκέψις σου φρόνιμος καὶ γενήσεται πρόνοια. Διδάσκαλος ὅμως ὁ καιρὸς καὶ αἱ χρηματικαὶ δυνάμεις τοῦ Σχολείου. Δὲν ἐλπίζομεν ὅμως ἐλάττους τῆς ἐφέσεώς μας, ἐρειδόμενοι εἰς τῶν ὁμογενῶν τὸν ζῆλον, οἵτινες φιλοτιμοῦνται ἕκαστος κατὰ δύναμιν νὰ χορηγήσῃ διὰ τὸ κοινὸν ὄφελος.

Ὁ εὐτονότατος κῆρυξ τῆς Ἑλλάδος, δεῖ δὴ χρημάτων, ἐφώναζε, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐστὶ γενέσθαι τῶν δεόντων. Πολλοὶ πολλὰ σκέπτονται, τὰ ὅποια, βασανιζόμενα, εὐρίσκονται ἀκίβδηλα· ἀλλ' ἡ ἔλλειψις ἐκεῖνων, τ' ἀφήνει ἀνεπιχείρητα. Δεόμεθα λοιπὸν μέσου, δι' οὗ νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὰς ἀφορμὰς τῶν μετρητῶν μας, καὶ ἔπειτα νὰ ὠφελήσωμεν, εἰ δυνατόν, νομάδας καὶ ὁρεσιβίους, μὴ μόνον "Ἕλληνας. Τοῦτο ἐλπίζεται, ἐὰν ἕκαστος τῶν μετεχόντων εἰς τὸ ἐμπόριόν μας φιλοτιμῆται εἰς τὸ ἔργον τοῦ μετ' αὐτῶν ζῆλον, πίστιν καὶ ἀγάπην ἀδελφικὴν, φροντίζων ὡς ἴδιον τὸ τοῦ ἐτέρου κέρδος καὶ μηχανώμενος πῶς ν' αὐξήσῃ τὸ κοινὸν βαλάντιον τῆς Συντροφίας μας, τὸ ὅποion, ἐὰν δὲν ἀρκῇ εἰς πολλὰ, δὲν εἶναι ὅμως καὶ τόσον ἀδύνατον, ὥστε ν' ἀμελήσῃ τὰ ἀναγκαιότερα. Οἱ διδάσκαλοι δὲν θέλουν ἀργοπορήσει. Καὶ παρακαλοῦμεν, ἂν δὲν προξενῇ βάρος τῇ φιλίᾳ σου, γενοῦ ἀρχηγὸς τοῦ διδάσκειν, ἵν' ἔχῃς καὶ περὶ τούτου πρῶτος τὸν στέφανον. Τὸ ὅποion ἐλπίζομεν νὰ δεχθῇς· ἐπειδὴ γίνεσαι τὰ πάντα, ἵνα πάντα κερδίσης. Ὅθεν ὡς διδάσκαλος νέων, ἡ καὶ γερόντων, παιδαγωγεῖ φρονίμως, κατάπαυε τὰς καταχρήσεις, ἀφαιροῦ παρακαταθήκας, ποιήσον πᾶν ὅ,τι δόξῃ ἐπωφελές, τῇ δυνάμει τοῦ παρόντος μας, ἐνδεικνύων μόνοις τοῖς ἐναρέτοις. Καὶ διὰ νὰ γνωρίσης ὅτι δὲν λησμονήσαμεν τὰ πλεονεκτήματά σου καὶ ὅτι φροντίζομεν περὶ σοῦ, κατὰ τὸ παρὸν λάβε γρόσια πεντακόσια, Ν. 500, διὰ τοῦ κοινοῦ μας φίλου κ. Γρηγορίου Δικαίου.

Ἐπὶ τούτοις μὴν λείπῃς νὰ μᾶς ἰδεάξῃς ἐν ταῖς ἀνάγκαις τὰ περὶ σέ καὶ περὶ τῶν αὐτόθι διατρεχόντων περιστατικῶς, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀπαντῶμεν κάθε ἀντιπίπτον ταῖς ἡμῶν ὑποθέσεσιν.

"Ἐρρωσο»¹.

(Ἐπὶ τοῦ περιθωρίου τῆς α' σελίδος) : 685

(Ἐπιγραφή) : Τῷ Κυρίῳ Χριστοφόρῳ Περραιβῷ

(Σημειώσεις ἐπὶ τοῦ νότου) : Δολοὺς 14 Φεβρουαρίου 1820

Ἀριθ. Εὐρετηρίου 16

Ἀριθ. 39 Ἐπιστολὴ τῆς Ἑταιρείας

**ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΑΥΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΝ**

Ἀπὸ τοῦ 1820, ἐπικειμένης τῆς Ἐπαναστάσεως, παραλλήλως πρὸς τὰς καθαρῶς στρατιωτικὰς προετοιμασίας καὶ εἰς ἐνίσχυσιν αὐτῶν, αἱ προσπάθειαι αὐξήσεως τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἐταιρείας ἐνετάθησαν.

Μαρτυρεῖται ὑπὸ ἱστορικῶν πηγῶν, ὅτι ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος συνεκέντρωσεν ἐξ εἰσφορῶν διαφόρων ἐταίρων ἐν Μολδοβλαχίᾳ τὸ ποσὸν τῶν 30.000 γροσιῶν.

Διὰ τῶν σοβαρῶν τούτων συνεισφορῶν ἡδυνήθη ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία νὰ ἐξαπλωθῇ ἔτι περαιτέρω εἰς τὰς διαφόρους ἐλλαδικὰς περιοχὰς (Πελοπόννησον, Στερεὰν Ἑλλάδα, Ἐπὶ τήνησον, νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους κλπ.) καὶ εἰς τὰς ἐλληνικὰς παροικίας τῆς Βεσσαραβίας, Βουκουρεστίου, Ἰασίου, Γαλατσίου, Ὀδησοῦ, Πετροπούλεως, Μόσχας, Ταϊγανρόκ, Σμύρνης, Λιβόρνου, Τεργέστης κλπ.

Ἐκ τῶν πλέον ἀξιολόγων, κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν, ὑπῆρξεν ἡ προσφορά τοῦ Μάνθου Ριζάρη, ἐκ 40.500 γροσιῶν¹.

Βεβαίως εἰς τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ὀργανώσεως δὲν πρέπει νὰ περιλαμβάνωνται μόνον αἱ εἰσφοραὶ εἰς χρῆμα ἀλλὰ καὶ εἰς εἶδος. Λίαν ἀξιοσημειώμενός ἐστι ἐν προκειμένῳ ἡ προσφορά τῶν ἀδελφῶν Σπηλιωτοπούλων. Ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν εἶχε συγκεντρωθῇ κολοσσιαία ποσότης νίτρου καὶ θείου εἰς Δημητσάναν καὶ διὰ τῶν πέντε πυριτομύλων, τῶν λειτουργούντων νυχθημερόν ἐκεῖ, εἶχον κατασκευασθῇ χιλιάδες ὀκάδων πυρίτιδος, ἃς εἶχον ἀποθηκεύσει εἰς τὰ ὑπόγεια τῶν ἀρχοντικῶν τῶν Σπηλιωτοπούλων καὶ ἄλλων καταλλήλων οἰκιῶν. Συγχρόνως, οἱ μαθηταὶ τῆς ἐκεῖ Σχολῆς ὡς καὶ νεάνιδες καὶ ἡλικιωμένοι γυναῖκες, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν διδασκάλων καὶ προυχόντων, ἔδεναν «φυσέκια» κατὰ «δεκάρια», μεταχειριζόμενοι χάρτην ἐκ παλαιῶν καὶ ἀχρήστων βιβλίων ἢ καὶ διὰ τοῦ ἐμπορίου ἔξωθεν εἰσαγόμενον².

Σημαντικὴ ἐπίσης ὑπῆρξεν ἡ προσφορά τῶν ἀδελφῶν Δεληγιανναίων, ὡς αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Κανέλλου Δεληγιάννη: «... Ἐδόθη ἕκαστος ἐξ ἡμῶν εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς προετοιμασίας τῆς Ἐπαναστάσεως, προμηθεύμενοι βαρούτια, μόλυβδον, ὅπλα καὶ λοιπὰ ἀναγκαῖα μὲ μεγάλην προφύλαξιν καὶ προσοχὴν.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἕως ὅτου ἔφθασεν ὁ Χουρσίτ πασιᾶς εἰς Τριπολιτζάν, ἐδέσαμεν καὶ ἡτοιμάσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν μας ἑβδομῆντα δύο χιλιάδες δεκάρια φυσέκια, ἐργαζόμενοι ὅλας τὰς νύκτας ἐκείνας ὀκτὼ καὶ

1. Τάκης Κανδηλώρου: ἔ.ἀ., σελ. 365.

2. Τάκης Κανδηλώρου: ἔ.ἀ., σελ. 417.

κάποτε δέκα ύπηρέται μας. Εἴχομεν ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδες τουφεκόπετρες καὶ ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν πετσίᾳ βοϊδιῶν οὐγγρικῶν διὰ τζαρούχια, τὰ ὅποια ἂν ἐμάνθανον οἱ Τοῦρκοι (καθότι ἦτο ἀδύνατον νὰ κρυφθῇ τόση ποσότης), ἤθελον μᾶς ἀπεράσει ἐν στόματι μαχαίρας, ἄνδρας καὶ γυναικόπαιδα, οὐ μόνον ἡμᾶς ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς Πελοποννησίους, καθότι ἄλλο μεγαλύτερον δεῖγμα δὲν εἶχον ἀνάγκη νὰ ἔχουν ἀπὸ αὐτό»¹.

Μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὰς Παραδουναβίους Ἡγεμονίας αἱ ἐνισχύσεις πρὸς τὴν Ἑταιρείαν ἠὺξήθησαν.

Ἀξιωματικὸς εἶναι ἡ συνεισφορά τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου ἐξ 135 χιλ. γροσίων εἰς μετρητά, ὡς καὶ ἡ προσφορά τοῦτου εἰς σῖτον καὶ ζῶα πρὸς διατροφήν τῶν στρατευμάτων τοῦ Ὑψηλάντου.

Ἰδιαιτέρως ὀφείλομεν νὰ τονίσωμεν τὰς μεγίστας θυσίας τῆς οἰκογενείας Ὑψηλάντη, ἡ ὅποια, πλὴν τῶν τέκνων τῆς, ἔδωκεν εἰς τὸν ἀγῶνα τὰς πλέον σημαντικὰς οἰκονομικὰς προσφοράς, ἀνερχομένας εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων γροσίων εἰς χρῆμα καὶ εἰς τιμαλφῇ.

Ἐξ ἄλλου, οἱ ὁμογενεῖς τῶν παροικιῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀπέβαλον τοὺς δισταγμοὺς καὶ τὰς ἐπιφυλάξεις των.

Ἄν καὶ τὸ κίνημα τοῦ Ὑψηλάντου ἀπέτυχεν, οἱ Ἕλληνες τῶν παροικιῶν πρωτοβουλία τῶν κατὰ τόπους Ἐφορειῶν, κατέβαλον σημαντικὰ πλέον ποσά, τὰ ὅποια οὐσιωδῶς συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς πρώτης ἐπαναστατικῆς περιόδου εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα, ἀποστελλόμενα εἰς αὐτὴν διὰ διαφόρων τρόπων εἰς μετρητά ἢ ὡς ἐφόδια τοῦ πολέμου.

Ἐνδεικτικῶς παραθέτομεν τὸν πίνακα γενομένης συνδρομῆς ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ παρευρισκομένων ἐν Ταϊγανρόκ τῆς Οὐκρανίας ἐπὶ τῆς Ἀξοφικῆς Ἑλλήνων ἀπὸ 3 Μαρτίου 1821 μέχρι τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1822, ὑποβληθέντα «πρὸς τὴν ἐν Πελοποννήσῳ Ὑπερτάτῃν Γερουσίαν καὶ Προσωρινὴν τῆς Ἑλλάδος Διοίκησιν» ὑπὸ τοῦ ἐφόρου καὶ διοικητοῦ τοῦ ἐν Ταϊγανρόκ τμήματος τῆς Ἑταιρείας Παύλου Θεοδώρου Ζαραβίνου, τοῦ Πελοποννησίου.

1. Κανέλλου Δελγιάννη: Ἀπομνημονεύματα (ἐπιμείλεια Ἑ. Γ. Πρωτοψάλτη), Τόμ. Α', σελ. 104.

ΠΙΝΑΞ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΤΑΪΓΑΝΡΟΚ

«Πρὸς τὴν ἐν Πελοποννήσῳ Ὑπερτάτῃ Γερουσίᾳ καὶ Προσωρινῇ τῆς Ἑλλάδος Διοίκησιν

Παρὰ τοῦ Ἐφόρου καὶ Διοικητοῦ τῆς ἐν Ταϊγανρόγ Ἑταιρείας τῶν Φιλικῶν Παύλου Θεοδώρου Ζαραβίνου τοῦ Πελοποννησίου.

Ἡ γενομένη συνδρομὴ ἀπὸ τοὺς κατοίκους καὶ παρευρισκομένους ᾤδε Ἑλληνας ἀπὸ τὰς 3 Μαρτίου 1821 ἄχρι τῆς 1ης Ἰανουαρίου τοῦ παρόντος χρόνου 1822, εἰς ἀσμη.

Ποῖοι οἱ συνδρομηταὶ	Πόσα ὑπεσχέ- θησαν	Πόσα κατέ- θεσαν	Πόσα ἔμειναν
ΜΑΡΤΙΟΣ 1821			
Ὁ ἄρχων Ἰωάννης Βαρβάκης, ἐκ Ψαρῶν	100.000	100.000	
καὶ δι' ἑξοδα ἀνθρώπων ὁ ἴδιος	5.000	5.000	
Γεώργιος Τριανταφύλλης, ἀπὸ Σινώπη	200		200
Μιχαὴλ Μακεδόνσκης, ἐντόπιος	1.000	1.000	
Ἰωάννης Στεφαννάκης, Κρητικὸς	2.000		2.000
Λογοθέτης Ζαχαρίου καὶ ἀνεψιός, Κουταλιανὸς	1.000		2.000
Καὶ ἂν ἔλθουν τὰ καράβια μου εἶπεν ὁ ἴδιος	1.000		
Σπυρίδων Κοντομίχαλος, Κεφαλλήν, ἐφοδιάσθη	3.000	3.000	2.000
Καὶ δι' ἀνθρώπους ὁ ἴδιος	2.000		
Παναγῆς Κοντομίχαλος καὶ ἀτός μου, Κεφαλλήν	200		200
Λεονάρδος Μαυρίκος, ἐκ Τήνου	1.000		1.000
Σπύρος Ροσόλυμος, Κεφαλλήν	1.000		1.000
Λουκᾶς Σκαραμαγκᾶς, Χῖος	1.000	1.000	
Στέφανος Νιώτης, Χῖος	1.000	1.000	
Κοσμᾶς Ἰω. Ζαχάρωφ, Κουταλιανός.	500		
καὶ ἂν ἔλθῃ τὸ πρᾶγμα μου, ὁ ἴδιος	1.000		1.500
Ἀργύρης Σκουρίτζ ὑπάγει εἶπε καὶ ὁ ἴδιος,			
Θεσσαλον.	1.000	1.000	
Εὐστράτιος Ἀργέντης, Χῖος	200	200	
Ἀθανάσιος Περισιτιάνης καὶ μόνος του, ἐντόπιος	200		200
Ἀνδρέας Ραζῆς τὸν υἱόν μου, Κεφαλλήν.	150	150	
Μιχαὴλ Αὐγερινός, τὸν υἱόν μου, Κεφαλλήν	200		200
Ἰωάννης Καλάβριας καὶ ἓνα ἄνθρωπον, Κεφαλ.	1.000	1.000	
Δαμιανὸς Φωκᾶς, Κεφαλλήν.	1.000	1.000	
Κωνσταντῖνος Νοητάκης, Σαντοριν.	500	500	

Γεώργιος Μακρῆς, Κεφαλλήν	1.000	1.000	
Γεράσιμος Κρασᾶς, Κεφαλλήν	250	250	
Μαρῆς Μαγουλᾶς, Κεφαλλήν, ἐφοδιάσθη ..	5.000	5.000	
Σταῦρος Βαλλιᾶνος, Λέσβιος	300	300	
Στάθης Σφαέλος, Κεφαλλήν	500		500
Ἡλίας Ψάλτης καὶ τὸν ἀδελφόν μου, Πελοπον.	500		500
Κωνσταντῖνος Τσιρόπουλος, Θετταλός . . .	1.000	1.000	
Γεώργιος Ντουριτόπουλος, Πελοπον.. . . .	1.000	1.000	
Θεόδωρος Δούμας, Θετταλός	300	300	
Ἰωάννης Καίσαρος, ἐντόπιος	300	300	
Ἰωάννης Ζαμπαλᾶς, Θετταλός	500	500	
Γεώργιος Μαυρουδῆς, Νισναῖος	200	200	
Ἀναστάσιος Σοφιανόπουλος, Πελοπον. . . .	500		500
Παῦλος Ζαραβῖνος, χαρτονομίσματα, Πελοπον.	5.000	5.000	
Νικόλαος Ματσούνης, Θετταλός.	400	400	
Παναγιώτης Καλιοτσῆς, Σμυρναῖος	100	100	
Παναγιώτης ἱερόπαις	100	100	
Ἀναστάσιος Χριστοδούλου Ρουσσοπούλου .	250	250	
καὶ ἐὰν σωθῇ ὁ ἀδελφός μου μὲ τὴν φαμελίαν του	750	150	600
Ἰωάννης Κωνσταντίνου, Κύπριος	250		250
Συμεὼν Βλαδῆς, Κεφαλλήν	500		500
Ζαχαρίας Ἀντωνίου Ζαχάρωφ, Κουταλιαν. .	3.000		3.000
Λεονάρδος Μαυρίκος ἂν ἔλθῃ τὸ πρᾶγμα μου, ἐφοδιάσθη	4.000		4.000
Ἰωάννης καὶ Καλάβριος, Κεφαλλήν, ἐφοδιάσθη	3.600		3.600

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1821

Παῦλος Λοῖδης καὶ τὸν ἀδελφόν μου, Κύπριος	100		100
Δαμιανὸς Φωκᾶς, ἐφοδ., Κεφαλλήν	4.000		4.000
Νικόλαος καὶ Ἀβράμιος Προτσιᾶνοι, Τζιῶται	3.000	3.000	
Ἰωάννης Βαφεύς, Πελοπον.	200	200	
Οἱ Ἐφοροὶ τῆς Ἑταιρείας Ζαραβῖνος, Τσιρό- πουλος καὶ Μαγουλᾶς, διὰ τρεῖς ἀνθρώπους ἀπὸ 16 ρούπλια	644	644	
Παῦλος Ζαραβῖνος ἔστειλε διὰ τοῦ Ἰωάννου Ζάννε εἰς τὸν Ἀ. Ὑψηλάντην ἐν Ἀδαμάντι- νον δακτυλίδιον, ἵνα ἀφιερωθῇ πρὸς τινα ἥρωα. Ἡ τιμὴ τοῦ δακτυλιδίου	1.250	1.250	
Ἐμμανουὴλ Λάσκαρης, Φωκιανός	150		150
Ἡλίας Ἀλφεράκης, ἐντόπιος	500	200	300

Ἰωάννης Μπόζος, Πελοπον.	4.000	4.000	
Δημήτριος Γιωτόπουλος, Πελοπον.	1.000		1.000
Ἱερομόναχος Ἰγνατίος, Πελοπον.	200	200	

ΜΑΪΟΣ 1821

Ὁ τῆς Ἱερουσαλήμ Ἀρχιμανδρίτης Ἀνθιμος, Πελοπον.	2.000	2.000	
Εὐστράτιος Ἀργέντης, Χῖος	200	200	
Κυπριανὸς ἱερομόναχος, Πελοπον.	100	100	
Χαραλάμης Κορφιάτης, Καλλιπολ.	100	100	
Ὁ τῆς Ἱερουσ. Ἀρχιμ. Ματθαῖος, Ροδεστηνὸς	500	500	
Γρηγόριος ἱερομόναχος, Ψαριανὸς	50		50
Χρῦσανθος ἱεροδιάκονος, Πελοπον.	50	50	

ΙΟΥΝΙΟΣ 1821

Γεράσιμος Βαλσαμάκης, Κεφαλλήν	100		100
Γρηγόριος Παπάζογλος, Σμυρναῖος	500		500
Γεώργιος Σαρρῆς, ἐντόπιος	1.000	1.000	
Δημήτριος Ψυχαγωγίου, Θετταλὸς	500	500	
Ἀντώνιος Χ' Τσανάκης, Σμυρναῖος	300		300
Θεόδωρος Νικολάου Μιλαίτης, Ψαριανὸς . .	400	400	
Κωνσταντῖνος Γεωργίου Κουτσούπης, Σμυρ- ναῖος	500	500	
Θεολόγος Οἰκονομόπουλος, Φωκαῖος	5.000	2.800	2.200
Κωνσταντῖνος Παύλου, Σκυριανὸς	500	500	
Ἰωάννης Δημητρίου Μονόπολις, Κεφαλλήν .	1.000		1.000
Ἰάκωβος Θυμόγλου, Μοντανιώτης.	5.000		5.000
Ἰωάννης Νικολάου Τσάνης, Σαντορ.	5.000	5.000	
Μαρῆς Δημητρίου, Βερροιώτης	1.000		1.000
Γεώργιος Κοντυλάκης	500	500	
Μιχαὴλ Χρήστου Καλοδῆς ἀτός μου, καὶ ἐφοδ..	5.000		5.000

ΙΟΥΛΙΟΣ 1821

Ἐμμανουὴλ Ποπῶβ	500		500
Πέτρος Ἰωάννου, Κουταλιαν.	500		500
Εὐστράτιος Ράλλης, Χῖος	5.000	5.000	

Πόσα εἰς Κάσσαν

Φύλ. 2 ἀπὸ Σωτήριον Οἰκονόμου	25	25	
Φύλ. 3 ἀπὸ Ἀργύρην Σκούριτζ	72	72	

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1821

Φύλλ. 4 ἀπὸ Παῦλον Ζαραβῖνον	100	100
Φύλλ. 5 ἀπὸ Παῦλον Ζαραβῖνον.	150	150
Ἐθανάσιος Β. Ἀλόντωφ, Νοβογοροδαῖος, ἐπροσέφερεν 100 τουφέκια μετὰ τὰς λόγχας τῶν πρὸς 10 τὸ καθέν	1.000	1.000
	206.741	160.590 46.150

Υ. Σ. Ἀπὸ τὰ 46.150 χρεῖα ν' ἀφαιρεθῶσι
300 διὰ τόσα τῇ 17 Νοεμβρίου (ὁ χρεώστης)
ὁ Ἡ. Ἀλφεράκης ἐμέτρησεν εἰς τὴν κάσ-
σαν - καὶ ρ. 880 καὶ 120, ὅλα 1.000 εἰς
κάσσαν.

Φύλλ. 6 ὁ Σπυρίδων Κοντομίχαλος ἐμέτρησεν.

Ταγανρόκ τῇ α' Ἰανουαρίου 1822

Ἐστάλη τῇ 7 Δεκεμβρίου 1822, Ἀριθ. α'.

Τῇ 11 Ἰουνίου 1825

Ὅ,τι ἴσον ἐστὶ
Παῦλος Ζαραβῖνος

(Γ.Α.Κ. Συλλογὴ Βλαχογιάννη, Φ. 1)

Ἀριθμὸς 25^{ος}) (1)

Ἐπίσης καὶ ὑπὸ ἐτέρων Ἑλλήνων τῆς Ρωσίας, κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον,
ἐδόθησαν σημαντικὰ ποσά :

Ἄμετρήθησαν καὶ ἐμβάσθησαν μετρητὰ εἰς τὰς Ἐφορείας Κισνοβίου καὶ Ρενίου	γρόσ.	36.310,05
Ὅμοιως εἰς τοὺς μισεύσαντας ἐντεῦθεν εἰς τὸν Προῦτον ἀδελφούς εἰς διάφορα κονδύλια	»	3.159,10
Ἐξοδα αὐτῶν καὶ εἰς διάφορα ἐφόδια κ.λ.	»	4.669,18
Ἐξοδα καὶ ζωοτροφίαι εἰς τὰ ἀπ' Ὀδησσὸν ἐλθόντα πλοῖα	»	1.596,23
Ἐξοδα καὶ διάφορα ἐφόδια, φορέματα καὶ παξιμάδια διὰ τοὺς εἰς Προῦτον, μετὰ τὴν μάχην Γαλατζίου διασω- θέντας ἀδελφούς	»	2.236,21
Ἐξοδα σταφῆτων καὶ ἔξοδα τῶν ἐξ ἐπίτηδες εἰς διάφορα μέρη σταλθέντων ἀνθρώπων	»	1.479,23
Τὰ ἐξοδευθέντα γρόσ.		49.451,20

Ἐσυνάχθησαν τὰ ἀκόλουθα :

Ἐλάβομεν ἀπὸ ἀφιέρωσιν προσηλύτων ὁμο- γενῶν	γρόσ.	13.282
Ὅμοιως ἀπὸ συνεισφοράν αὐτοπροαίρετον	»	18.870

᾽Ωσαύτως ἀπὸ συνεισφορὰν καὶ δάνεια Κων- σταντίνου Βαντόρου »	3.000	γρόσ.	35.152
Μένει χρεώστης ἡ Ἐφορία Ἰσμαηλίου			14.299,20
		Καρνεάδης» (1)	
(ΓΑΚ, Συλλ. Βλαχογιάννη, Φ. 1)			

ΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ «ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ» ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Πλὴν τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων εἰσφορῶν, ἕτερον κεφάλαιον τῆς ἱστορίας τῶν οἰκονομικῶν τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἀποτελοῦν αἱ πάσης φύσεως προτάσεις καὶ τὰ ἐκτελεσθέντα ἢ ἀπλῶς ὑποβληθέντα σχέδια, ἐκ μέρους Φιλικῶν, διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ μεγάλου προβλήματος τῆς ἐξευρέσεως χρημάτων.

Πολλὰ ἐκ τῶν προτάσεων τούτων ἦσαν ρεαλιστικά, ἄλλαι τελείως ἀνεδαφικά, ἀκόμη δὲ καὶ τυχοδιωκτικά.

ΤΟ ΕΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΩ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Ἀξιόλογον σχέδιον, τεθὲν εἰς ἐφαρμογὴν καὶ καρποφορῆσαν, ἐκ τοῦ ὁποίου ὄχι μόνον ὀργανωτικά, ἀλλὰ καὶ σημαντικά οἰκονομικά ὠφέλεια προέκυψαν διὰ τὴν Ἐταιρείαν, ἦτο τὸ ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῶν Π. Ἀναγνωστοπούλου καὶ Θ. Νέγρη τεθὲν εἰς ἐφαρμογὴν. Συμφῶνως πρὸς τὸ σχέδιον τοῦτο, διὰ νὰ ἐλύσουν ἀφ' ἑνὸς πρὸς τὰς ἰδέας τῆς Φιλικῆς τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ Ἕλληνας καὶ προπαρασκευάσουν αὐτοὺς εἰς ἐπανάστασιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ συγκέντρωσις μεγάλων κεφαλαίων, διεκηρύχθη, ὅτι οἱ ἐν Ἰασίῳ Πελοποννήσιοι ἀπεφάσισαν νὰ ἰδρῦσουν Σχολὴν ἐν Πελοποννήσῳ.

Οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ σχεδίου Π. Ἀ. Ἀναγνωστόπουλος καὶ Θ. Νέγρης ἐπεσκέφθησαν τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε', τοῦ ὁποίου ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον τὴν ἠθικὴν ὑποστήριξιν.

Οὕτω, οἱ Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος καὶ Ἱεροσολύμων Πολύκαρπος ὠνομάσθησαν ἐπιστάται τῆς Σχολῆς, ἐνῶ Ἐφορεῖαι διωρίσθησαν εἰς πλείστας περιοχάς, ἀποτελούμεναι κυρίως ἐκ δραστηρίων μελῶν τῆς Ἐταιρείας. Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἀπηυθύνετο δι' ἐπιστολῶν του πρὸς πάντα δυνάμενον νὰ συνεισφέρει. Τὸ κῦρος αὐτοῦ συνέβαλεν οὕτω σοβαρῶς, ὥστε πάντες οἱ προσκαλούμενοι νὰ καταβάλλουν προθύμως μεγάλα ποσά, οἱ μὲν ἀμύητοι εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς χάριν τῆς «Σχολῆς», οἱ δὲ μεμυημένοι χάριν τῆς Ἐπαναστάσεως, διότι ὑπὸ τὴν Σχολὴν ἡννούν βεβαίως τὴν Ἐπανάστασιν.³

1. Ἐ. Γ. Πρωτοψάλτης: ἔ.δ., σελ. 276.

2. Χρυσοστόμου Ἀ. Παπαδοπούλου: Ἡ Ἐκκλησία Κων/πόλεως καὶ ἡ μεγάλη ἐπανάστασις τοῦ 1821, ἐν Ἀθήναις 1950, σελ. 15.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, τὸ περὶ τὴν Σχολὴν σχέδιον ἐνίσχυσε σημαντικῶς τὴν Φιλικὴν Ἑταιρείαν, διότι οἱ ἀπόστολοί της, καλυπτόμενοι ὑπὸ τῶν Πατριαρχικῶν ἐπιστολῶν, εἶχον τὴν δυνατότητα νὰ προσηλυτίσουν νέα μέλη καὶ νὰ θέσουν ὑπὸ τὸν ἑλεγχον τῶν μεμνημένων μελῶν τῶν Ἐφοριῶν σεβαστὰ οἰκονομικὰ ποσά.

Ἰδοὺ ἐπιστολὴ τις σταλεῖσα ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ὡς ἄνω σχεδίου πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου Κυπριανόν:

«Μακαριώτατε καὶ φιλογενέστατε Δέσποτα.

Ὁ Φιλογενέστατος κύριος Δημήτριος Ἰπατρος μὲ ἐβεβαίωσε περὶ τῆς γενναίας συνεισφορᾶς, τὴν ὁποίαν ἡ ὑμετέρα Μακαριότης ὑπεσχέθη πρὸς αὐτὸν διὰ τὸ Σχολεῖον τῆς Πελοποννήσου. Ὅθεν, ὡς Γενικὸς Ἐφορος τοῦ Σχολείου τούτου, κρίνω χρέος μου ἀπαραίτητον νὰ εὐχαριστήσω τὴν ὑμετέραν Μακαριότητα καὶ νὰ τὴν εἰδοποιήσω, ὅτι ἡ ἐναρξὶς τοῦ Σχολείου ἐγγίζει. Διὰ τοῦτο λοιπὸν στέλλω ἐξεπίτηδες τὸν κύριον Ἀντώνιον Πελοπίδαν, ἄνδρα ἐνάρετον, φιλογενῆ καὶ πάσης πίστεως ἄξιον, διὰ νὰ τὴν βεβαιώσῃ καὶ διὰ ζώσης φωνῆς τὴν ὅσον οὕτω ἀνέγερσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου καταστήματος. Ἄς ταχύνη λοιπὸν ἡ ὑμετέρα Μακαριότης νὰ ἐμβάσῃ τόσον τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος τὰς συνεισφοράς, ὅσον καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ ὁμογενῶν, εἴτε χρηματικαὶ εἶναι εἴτε εἰς ζωοτροφίας, πρὸς τὸν ἐν Παλαιᾷ Πάτρᾳ τῆς Πελοποννήσου κύριον Ἰωάννην Παπαδιαμαντόπουλον, συντροφεύουσα αὐτάς ἢ μὲ ἄνθρωπὸν τῆς ἐπίτηδες ἢ μὲ τὸν κομιστὴν τοῦ παρόντος μου.

Ὡν δὲ εὐελπὶς ὅτι ἡ ὑμετέρα Μακαριότης θέλει φιλοτιμηθῇ νὰ δείξῃ τὴν συνεισφορὰν ἀξίαν τοῦ μεγάλου ζήλου καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ Αὐτῆς τε καὶ ὅλου Τῆς τοῦ ποιμνίου, ἐξικετεύω τὰς μακαρίους Αὐτῆς εὐχὰς καὶ μένω μὲ βαθὺ σέβας.

Ἰσμαήλ τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 1820

Τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος
τέκνον εὐπειθές

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης»¹

(Ἐπὶ τοῦ νότου): Πρὸς τὸν Μακαριώτατον καὶ Θεοπρόβλητον Μητροπολίτην τῆς Νήσου Κύπρου Κύριον Κύριον Κυπριανὸν προσκυνητῶς. Εἰς Κύπρον.

(ΓΑΚ, Συλλογὴ Βλαχογιάννη Φ. 1)

Τὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀνωτέρω σχεδίου ὑπῆρξαν ἄμεσα καὶ θετικά. Αἱ εἰσφοραὶ ἐπληθύνθησαν, συρρέουσai ἐκ διαφόρων κατευθύνσεων εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Ἑταιρείας. Οὕτω, μόνον ὑπὸ τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ συνεκεντρώθησαν ἐν Πελοποννήσῳ 73.000 γρόσια, ὡς μαρτυρεῖ ὁ κάτωθι παρατιθέμενος σχετικὸς κατάλογος συνδρομητῶν:

1. Ἐ. Γ. Πρωτοψάλτη: *ἔ.ἀ.*, σελ. 266.

α'Ο Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ἐπιβεβαιοῦ¹

Κατάλογος τῶν συνδρομητῶν εἰς τὴν μελετωμένην κοινὴν ἐπιστημονικὴν σχολήν, ἐν ᾗ ἕκαστος τῶν φιλογενῶν καὶ φιλοκάλων πατριωτῶν ἰδίᾳ καταγράφει χειρὶ τό τε ὄνομα ἑαυτοῦ καὶ τὴν μετὰ φιλοτιμίας προαίρεσιν περὶ τῆς βοηθείας αὐτῆς, ὡς κοινωφελοῦς καὶ παντὸς ἀγαθοῦ αἰρετωτέρα.

αωκ' Μαρτίου ζ' ἐν Πάτραις

'Ο ἅγιος Παλαιῶν Πατρῶν κύρ Γερμανὸς ἀφιεροῖ εἰς τὸ σχολεῖον ἐν μούλκι τὸ ὅποῖον τό γε νῦν ἔχον δίδει κατ' ἔτος εἰσόδημα γρόσια	
δύο χιλιάδας	2.000
Νικόλαος Λόντος ὁ ρήτωρ γρόσια δέκα χιλιάδες	10.000
Μπενιζέλος Ροῦφος γρόσια δέκα χιλιάδες	10.000
'Ανδρέας Κοντογούρης γρόσια ἑξ χιλιάδες	6.000
Γεώργιος Τζέρτος γρόσια χιλιάδες τρεῖς	3.000
Γεράσιμος Ματζαβῖνος γρόσια τρεῖς χιλιάδες	3.000
Πόλος Φιλάρετος γρόσια τρεῖς χιλιάδας	3.000
'Απόστολος Πέρκας γρόσια χιλιάδες τρεῖς	3.000
Δημήτριος 'Αναγνώστης τρεῖς χιλιάδας	3.000
Παναγιώτης Μπουκαούρης χιλιάδες τρεῖς	3.000
'Ιωάννης Παπᾶ 'Αγγελόπουλος γρόσια τρεῖς χιλιάδες	3.000
Χριστοδούλης ἓνα μαγαζὶ εἰς τὴ τουγάνα μὲ τὸ ἀργαστῆρι κοντὰ εἰς τοῦ κύρ Παναγιωτάκη τὸ ἀργαστῆρι καὶ μετρητὰ γρόσια χιλιάδες	
δύο	2.000
'Αναστάσης Χαμαμτζόπουλος τρεῖς χιλιάδες	3.000
'Εμμανουὴλ Μιχαλόπουλος χιλιάδες τρεῖς	3.000
Μῆτρος Παναγόπουλος γρόσια χίλια	1.000
Κωνσταντῖνος Γερακάρης γρ. ἑξακόσια, ἀντὶς ἑξακόσια λέγω ἑπτακόσια, λέγω χίλια	
	1.000
Γιώργης Κωνσταντινόπουλος γρόσια χίλια	1.000
Δημήτριος 'Αντωνόπουλος γρόσια χίλια	1.000
Πανταζῆς Μπουκαούρης γρόσια χίλια	1.000
Γεώργιος Σισίνης εἰς Γλαρέντζαν τὸ νοῖκι πύργου του, ὅστις καὶ δίδει ἐνοίκιον τὸν χρόνον	
	600
Δημήτριος Γιωργακόπουλος χίλια	1.000
Ζώης Λιανὸς μὲ τὴν συντροφίαν του χίλια	1.000
Κωνσταντῖνος 'Ιωάννου καὶ συν(τροφία)	1.500
Στάμος 'Αλεξόπουλος	1.500
Γεώργιος 'Αθανασίου πεντακόσια	500

1. 'Ε. Γ. Πρωτοψάλτης: ἔ.ἀ., σελ. 264.

Γεράσιμος Κομποθέκρας χίλια πεντακόσια	1.500
Κωνσταντῖνος Σπυρόπουλος πεντακόσια	500
Μῆτρος Κωτζόπουλος διακόσια	200
Ἀνδρέας Καλαμογδάρτης δύο χιλιάδες	2.000
Εὐστάθιος Σίμας διακόσια	200
Δημήτριος Τζέρτος γρόσια	500

(ΓΑΚ, Συλλ. Βλαχογιάννη, Φ. 1)

ΤΟ ΚΙΒΩΤΙΟΝ ΤΟΥ «ΕΛΕΟΥΣ»

Παραμφερὲς ἦτο ὁ σκοπὸς καὶ ἡ σημασία διὰ τὴν Φιλικὴν τῆς φιλανθρωπικῆς ὁργανώσεως ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Κιβώτιον τοῦ Ἑλέους», ἡ ὁποία ιδρύθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τὸ 1819 καὶ ὑπὲρ τῆς ὁποίας συνεπλήρωσε καὶ ἀναδιωργάνωσεν οὗτος τὴν ὑφισταμένην ἐν τῷ Πατριαρχείῳ ἀπὸ τοῦ 1794 μόνιμον καὶ διαρκῆ Ἐπιτροπείαν. Εἰς τὸ «Κιβώτιον τοῦ Ἑλέους» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατετέθησαν μεγάλα χρηματικὰ ποσὰ κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς Ἐπαναστάσεως ¹.

Μόνος ὁ ἐν Ρωσίᾳ μεγαλέμπορος Ἰωάννης Βαρβάκης ἀπέστειλε δι' ἐμπόστου συγγενοῦς του κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1819 πρὸς τὸν Γρηγόριον Ε' τὸ ποσὸν τῶν 50 χιλιάδων γροσίων.

Ὑπῆρξε δὲ τὸ ποσὸν τοῦτο τὸ πρῶτον κεφάλαιον διὰ τὴν σύστασιν τοῦ «Κιβωτίου τοῦ Ἑλέους», ὡς ὁμολογεῖται ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Πατριάρχου, δι' ἐπιστολῆς του ἀπευθυνομένης εἰς τὸν μέγαν εὐεργέτην Ἰωάννην Βαρβάκην:

«.....Ἡ θεοφιλὴς προσφορά της τῶν πενήντα χιλιάδων ἐγένετο αἰτία εἰς σύστασιν ἑνὸς κοινοῦ ἱεροῦ κιβωτίου ὑπὲρ τῶν ἐνδεῶν καὶ ἐγένετο συγγίλιον ἐν μεμβράναις, οὗ τὸ ἴσον, εἰς τύπον ἐκδοθέν, στέλλεται τῇ εὐγενείᾳ της μὲ τὸ ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν μας τέκνον.

1819 Ὀκτωβρίου 28

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ
εὐχέτης διάπυρος» ²

Εἶναι εὐλογον νὰ εἰκάζωμεν — καίτοι οὐδαμοῦ μαρτυρεῖται, ὅτι μέγα μέρος τῶν χρημάτων τούτων ἐχρησιμοποιήθη ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ σκοποῦ.

«ΕΚΔΟΤΙΚΑΙ» ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μεταξὺ τῶν «ἐπιχειρήσεων» τῆς Ἑταιρείας καὶ πρὸς συγκέντρωσιν πλειόνων χρημάτων δέον νὰ περιληφθοῦν καὶ αἱ ἐκδοτικαὶ δραστηριότητες αὐτῆς. Εἰς τὴν πραγματικότητά ὅμως ἐπρόκειτο περὶ τεχνάσματος ἐντασ-

1. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου: ἔ.ἀ., σελ. 15.

2. Ἐκ τοῦ Ἀρχείου ἱστορικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἱστορικοῦ καὶ Λαογραφικοῦ Μουσείου
Φαλατῆς.

σομένου εἰς τὸ ὅλον σχέδιον τῶν ποικίλων δραστηριοτήτων διὰ τὸν πορισμὸν χρημάτων.

Ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ προγράμματος τῆς «Ἐμπορικῆς Γραμμικῆς Ἑταιρείας» ἐτέθη καὶ ἡ ἐκδοσις τῆς «Ἑλληνικῆς Φιλοκαλίας». Τὴν ἰδέαν τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ὡς ἄνω σχεδίου ἐδέχθη εὐχαρίστως καὶ ἐνεψύχωσε τοὺς ἐμπνευστάς της ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης.

Οὕτως ἐξεδόθησαν προκηρύξεις, αἱ ὁποῖαι ἀπεστέλλοντο κατ' ἐπιταγὴν τῆς Ἀρχῆς πρὸς τὰς κατὰ τόπους Ἐφορείας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἐντεταλμένοι, ὡς εἵπομεν, διὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν χρημάτων. Αἱ προκηρύξεις αὗται εἶχον οὕτω:

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

«Ἰδοὺ σὺν Θεῷ ἁγίῳ, ὁμογενεῖς ἀδελφοί, ἡνέωκται καὶ ἡμῖν στάδιον φιλογενείας καὶ ἐπιδείξεως εἰς ἔνδειξιν τῆς ἑλληνικῆς ἡμῶν προαιρέσεως καὶ εἰς βεβαίωσιν τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα γενναίων αἰσθημάτων πρὸς φωτισμὸν καὶ βελτίωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους.

Ἡ ἱερὰ φωνὴ τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας κηρύττει πρὸς ἅπαντας τοὺς Ὁρθοδόξους ὁμογενεῖς, οὓς καὶ βεβαίῳ μὲ ὅλους τοὺς ἱεροὺς λόγους διὰ τὴν πρὸ πολλοῦ μελετωμένην ἐκδοσιν τῆς «Ἑλληνικῆς Φιλοκαλίας», εἰς δεκαεξέ τομους διηρημένην.

Ἡ ἐκδοσις αὕτη, ὁμογενεῖς ἀδελφοί, ἡ ἐγνωσμένη εἰς τὸ Γένος διὰ τῆς προκηρύξεως, μᾶς ὑπόσχεται μὲ ὅλους τοὺς ἀποχρῶντας λόγους, ὅτι θέλει ἐξαλείψει τὸ ὄνειδος τῆς ἀμαθείας.

Εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ κοινωφελοῦς τούτου ἔργου ἀπαιτοῦνται μὲν καὶ ἄλλα πολλά, ἀλλὰ μετὰ πάντων ἡ κατὰ τόπους ἐλπιζομένη ἀδρὰ καὶ γενναία συνδρομὴ τῶν φιλογενῶν συνδρομητῶν, διὰ τῆς ὁποίας ἀποδεικνύεται καὶ δι' ἔργων ἡ προθυμία ἐκάστου, ὡς λέγει καὶ ἡ ἁγία Γραφή: «Δεῖξόν σου τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου».

Ἡ πατρίς, ὁμογενεῖς καὶ ὀρθόδοξοι Ἀδελφοί, γνωρίζουσα τὴν ἐκ ταύτης τῆς ἐκδόσεως ὠφέλειαν, ἐπαναλαμβάνει καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν, ἔνθα καὶ λέγει πρὸς τὰ γνήσιά της τέκνα, ὡς κοινὴ μήτηρ παρρησιαζομένη:

Τέκνα μου ἀγαπητά!

Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι ἡ ἐκδοσις τῶν ἱερῶν τούτων βιβλίων εἶναι ἀναγκαιοτάτη καὶ ἐπωφελεστάτη. Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι ἡ πρώτη πατρικὴ ἡμῶν κληρονομία εἶναι καὶ νομίζεται ἡ μάθησις. Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι κατὰ χρέος ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον πρέπει νὰ εὐρίσκωνται σεσημειωμένα τὰ ἀξιοσέβαστα ὑμῶν ὀνόματα ἐν τῷ γενικῷ καταλόγῳ τῶν φιλογενῶν καὶ φιλοκάλων συνδρομητῶν, πρὸς αἰώνιον μνήμην καὶ ἀξίεπαινον τοῖς μεταγενεστέροις παράδειγμα. Ἐνθυμηθῆτε τέλος πάντων, ὡς ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, τὰς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἁγίου

βαπτίσματος καὶ κατηχήσεως αὐτοπροαιρέτους καὶ ἐνόρκους ὑμῶν ὑποσχέσεις περὶ τῶν ἱερῶν καθηκόντων καὶ κοινῶν συμφερόντων.

ΟΙ ΕΚΔΟΤΑΙ» 1.

ΣΧΕΔΙΑ ΑΝΕΠΙΤΥΧΗ Η ΜΗ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΝΤΑ

«Η ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΣΣΑ»

Ἐκτὸς τῶν ὑπὸ ἐπιτυχίας στεφθέντων σχεδίων, τὰ ὅποια ἀνεπτύχθησαν ἐν τοῖς πρόσθεν, ἄλλα παρέμειναν ἀπλῶς ὡς προτάσεις ἢ ἐλάχιστα ἐπροχώρησαν εἰς τὴν πραγματοποιήσιν των.

Οὕτω, πρὸ τῆς ἐπικειμένης ἐνόπλου ἐξεγέρσεως συνεκροτήθη ἐν Μόσχᾳ, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐμπόρου Μπούμπουκα, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1820, μεγάλη σύσκεψις τῶν ἡγετῶν τῆς Φιλικῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, διὰ νὰ ἐξετάσουν τὴν κατάστασιν καὶ τὰς δυνατότητας αὐξήσεως τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἑταιρείας.

Ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς συσκέψεως ἀπεφασίσθη ἡ ἴδρυσις ἐιδικῆς ὁργανώσεως ὀνομαζομένης «Ἐθνικὴ Κάσσα», ἡ ὁποία θὰ διηυθύνετο ὑπὸ τῶν Φιλικῶν καὶ θὰ ἀνελάμβανε τὴν συγκέντρωσιν τῶν πόρων τῶν ἀναγκαιούντων διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος.

Διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν ἡ «Ἐθνικὴ Κάσσα» νὰ ἀναπτύξῃ τὴν δραστηριότητά της πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις, ἀπεφασίσθη ἡ ἴδρυσις νομιμοφανοῦς ὁργανισμοῦ καλουμένου «Φιλόμουσος καὶ Φιλάνθρωπος Γραικικὴ Ἐμπορικὴ Ἑταιρεία».

Τὸ καταστατικὸν τοῦ ὁργανισμοῦ τούτου ἀπετελεῖτο ἐξ 28 φανερῶν ἄρθρων καὶ 4 μυστικῶν. Διὰ τῶν φανερῶν ἡ Ἑταιρεία ἐνεφανίζετο ὡς ἐκπολιτιστικὴ ὁργάνωσις, ἐνῶ διὰ τῶν μυστικῶν ἀπεκαλύπτετο ὁ πραγματικὸς ἐπαναστατικὸς προορισμὸς της.

Ἐκ τοῦ καταστατικοῦ τῆς «Φιλομούσου καὶ Φιλανθρώπου Γραικικῆς Ἐμπορικῆς Ἑταιρείας», τὸ ὅποion περιέλαβεν ὁ Ξάνθος εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά του 2 ἀναδημοσιεύω ἐναυῦθα τὰ τμήματα, ἐξ ὧν καθίσταται δῆλος ὁ ἐθνικὸς καὶ ἐπαναστατικὸς χαρακτήρ αὐτῆς, ἥτοι τὴν Εἰσαγωγὴν, τὸ ἄρθρον 27 τοῦ καταστατικοῦ καὶ τὰς μυστικὰς παραγράφους μετὰ τῆς καταληκτικῆς πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς προσκλήσεως τοῦ Ἀλεξ. Ὑψηλάντου, ἵνα συμμετάσχουν προφορῶς εἰς τὴν ἐν λόγῳ Ἑταιρείαν.

1. Ἰ. Φιλήμονος: ἑ.ἀ., σελ. 194.

2. Ἐμμ. Ξάνθου: Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, Ἀθῆναι 1846, σελ. 220 - 239.

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΜΙΑΣ ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΓΡΑΙΚΙΚΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἡμετέρου Γένους εἰσὶ πολλαὶ καὶ διάφοραι:

α') Ἡ τελειοποίησις τῶν ἤδη συσταθέντων σχολείων διὰ τε τῆς προσθήκης καὶ ἄλλων διδασκάλων, καὶ διὰ τὴν προμήθειαν τῶν εἰς πᾶσαν ἐπιστήμην ἀναγκαίων ὀργάνων.

β') Ἡ σύστασις καὶ ἐτέρων σχολείων εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὅποια ὑστεροῦνται τοῦ πρώτου τούτου καὶ ἀναγκαιοτάτου τῆς Παιδείας καλοῦ.

γ') Ἡ ἔκδοσις κλασσικῶν λεγομένων βιβλίων, τόσον πρὸς χρῆσιν τῶν τῆς Ἑλλάδος σχολείων, ὅσον καὶ διὰ τὰ πωλῶνται μὲ τιμὴν μετριωτέραν· διότι ἡ τωρινὴ των ὡς ὑπέρογκος, τὰ κατασταίνει δυσπρόσιτα καὶ πρὸς αὐτοὺς σχεδὸν τοὺς εὐποροῦντας.

δ') Ἡ ἀποστολὴ εἰς τὴν Εὐρώπην νέων ὁμογενῶν, φύσεως μὲν ἀγαθῆς, ἀλλ' ἐνδεῶν καὶ ἀπόρων, διὰ τὰ τελειοποιῶνται εἰς τὰς ἐπιστήμας, καὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πατρίδα, τὰ γίνονται ὠφέλιμοι εἰς τοὺς ὁμογενεῖς διὰ τῆς μεταδόσεως τῶν φῶτων τῆς Παιδείας.

ε') Ἡ ὑπανδρεία τιμίων καὶ πτωχῶν ὁμογενῶν κορασίων.

στ') Πρὸς συνδρομὴν καὶ βοήθειαν πολλῶν ἐνδεῶν καὶ εἰς συμφορὰς περιπεσόντων ὁμογενῶν· καὶ τῶν ὅσοι εὐρίσκονται κεκλεισμένοι ἐν φυλακαῖς δι' ἀπορίας τὰ ἐκπληρῶσαι τὰ χρεὴ των ἐκ τυχηρῶν περιστάσεων, καὶ ὅχι ἐκ κακῆς των διαγωγῆς· καθὼς καὶ τῶν ὅσοι διὰ σωματικὰ ἀσθενήματα, ἢ διὰ γῆρας, δὲν ἠμποροῦν τὰ ἐπαρκῶσιν εἰς τὰ πρὸς τὸ ζῆν αὐτῶν ἀναγκαῖα.

ζ') Πρὸς βοήθειαν τῶν κατὰ διαφόρους τόπους τῆς Πατρίδος ἐκκλησιῶν καὶ διὰ τὴν καλλιτέρευσιν καὶ αὔξησιν τῶν νοσοκομείων.

Πρὸς ἐλάττωσιν ὅπωςοῦν τῶν διαληφθέντων ἀναγκῶν τοῦ Γένους ἐπόμενον ἦτον, ἵνα ἕκαστος τῶν ἐν καταστάσει ὁμογενῶν συνεισφέρει τὴν δυνατὴν βοήθειαν, καθὼς καὶ τῷ ὄντι πολλοὶ τῶν τοιούτων δὲν ἔλειψαν κατὰ καιροὺς, καὶ δὲν λείπον μετὰ τοῦ νῦν, πρὸς ἔπαινον καὶ δόξαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος, τὰ δεικνύουσι πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως τὴν εἰς τοῦτο εὐγενῆ προθυμίαν των καὶ φιλάνθρωπον προαίρεσιν των, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσι τοιοῦτοι, ὧν αἱ κοινωφελεῖς ἀγαθοεργίαι εἶναι μεγάλαι, θαυμάσται, καὶ οὕτως ἐπάξιοι Ἑλληνικῶν καρδιῶν, καὶ τῶν ὁποίων τὰ σεβάσματα ὀνόματα εἶναι ἤδη τόσον διευφημισμένα καὶ τόσον βαθέως ἐντετυπωμένα εἰς τὰς εὐγνωμόνους καρδίας τῶν εὐεργετηθέντων καὶ ὁσημέραι παρ' αὐτῶν εὐεργετουμένων, ὥστε ἂν ἐπιχειρισθῶμεν τὰ πλέξωμεν ἐνταῦθα τοὺς ἐγκωμιαστικούς των στεφάνους, θέλομεν ἐπισπάσει ἀναμφιβόλως καὶ καθ' ἡμῶν τὴν λέγονσαν παροιμίαν:

«Κωφὸς ἄνθρωπος ὅς Ἡρακλεῖ στόμα μὴ παραβάλλει». ¹
 Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐταὶ αἱ τοῦ Γένους χρεῖαι, ὡς μεγάλαι καὶ πολυειδεῖς, ὑπερβαίνουν ἐκ διαμέτρου τὰς συνδρομὰς τῶν μερικῶν τούτων εὐεργετῶν καὶ καταντῶσιν ἐκ τούτου ἐνοχλητικαὶ καὶ φορτικαὶ πολλάκις διὰ τὰς συχνὰς καὶ ἄλλεπαλλήλους προσαιτήσεις, καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τὴν κατάχρησιν τῶν ὅσοι ὑπὸ τὸ οἰκτρὸν τῆς δυστυχίας πρόσχημα ἐξαπατῶσι τοὺς συμπαθεῖς καὶ φιλοκτιρμονας, καὶ ὡς κηφήνες ἄργοι καὶ ἄχρηστοι καρποῦνται ἀνυποστόλως τὰς πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς τῷ ὄντι καὶ πάσχοντας ἀνηκούσας βοήθειας, διὰ τοῦτο ἀναγκαιότατον εἶναι νὰ ἐπινοηθῇ κανὲν συστηματικὸν μέσον, ἱκανὸν νὰ προσχορηγῇ προχείρους ἅμα καὶ διαρκεῖς τοὺς πόρους οὐ μόνον πρὸς ἀφθονωτέραν βοήθειαν τῶν ρηθέντων τοῦ γένους χρεῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν συχνῶν ἐνοχλήσεων καὶ ἀναχαίτισιν τῆς τῶν ἀπατεώνων αἰσχροκερδοῦς καταχρήσεως, ἥτις προστρίβει εἰς τὸ γένος ἡμῶν οὐ τὴν τυχοῦσαν αἰσχύνην.

Τὸ μέσον λοιπὸν τὸ μόνον ἱκανὸν νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ ἀπλανῶς καὶ βεβαίως εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ προκειμένου σκοποῦ, φαίνεται, καθ' ὅλους τοὺς ὀρθοὺς λόγους, ἡ σύστασις μιᾶς ἐμπορικῆς ἐταιρείας, ἐφοδιασμένης μὲ ἀρκετὴν ποσότητα κεφαλαίων, τῶν ὁποίων τὰ ἐκ τῆς ἐμπορίας ἐτήσια κέρδη νὰ μεταχειρίζονται πρὸς τὴν ἐπάρκειαν αὐτῶν τούτων τῶν τοῦ Γένους χρεῶν, ἥτις καὶ νὰ ὀνομάζεται καὶ φιλάνθρωπος.

ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΣ ΓΡΑΙΚΙΚΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

§ 27.

Πῶς νὰ ὀνομάζονται εὐεργετὰ τοῦ γένους.

Ὅσοι καταθέσωσιν εἰς τὴν Ἑταιρείαν ταύτην ποσότητά τινα μὲ διορισμὸν νὰ διανέμῃται ὁ ἐξ αὐτῆς ἐτήσιος τόκος πρὸς κοινὴν τινα τοῦ γένους ὠφέλειαν κατὰ τὸν § 4 εἰς τὴν σημειώσιν, οἱ τοιοῦτοι νὰ ὀνομάζονται εὐεργετὰ τοῦ γένους καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν νὰ καταγράφονται μὲ χρυσὰ κεφαλαιώδη γράμματα εἰς ξεχωριστὸν ἐπὶ τούτῳ προητοιμασμένον βιβλίον, ἐπιγραφόμενον «ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ», οὔτοι δὲ οἱ εὐεργετὰ νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τρεῖς κλάσεις, διακρινόμεναι διὰ στοιχείων Α', Β', Γ'. Καὶ ἐν μὲν τῷ Α' νὰ καταγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν ὅσοι καταβάλλωσι ἀπὸ τὰς πεντήκοντα χιλιάδας ρούβλια καὶ ἀνωτέρω· ἐν δὲ τῷ Β' τὰ τῶν καταβαλλόντων ἀπὸ τὰς εἰκοσιπέντε χιλιάδας μέχρι τῶν πεντήκοντα· ἐν δὲ τῷ Γ' τὰ τῶν καταβαλλόντων ἀπὸ τὰ πεντακόσια ρούβλια μέχρι τῶν εἰκοσι πέντε χιλιάδων· ἀκολούθως δὲ τοῦ καταγεγραμμένου ὀνόματος ἐνὸς ἐκάστου τῶν εὐεργετῶν νὰ σημειοῦται τὸ ἔτος τῆς καταβολῆς, ἡ ποσότης καὶ ὁ διορισμὸς αὐτοῦ περὶ τῆς τόκου διανομῆς.

1. Πινδάρου: Πυθιον. θ', στίχ. 87.

ΜΥΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΣΚΟΠΟΥ
ΤΗΣ ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΓΡΑΙΚΙΚΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

§1.

Ἀγκαλὰ καὶ ὁ φαινόμενος σκοπὸς τῆς Ἑταιρείας ταύτης συνίσταται εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζονται τὰ καθαρὰ αὐτῆς κέρδη πρὸς βοήθειαν τῶν χρειῶν τοῦ Γένους κατὰ τὴν δημοσιευομένην ἔκθεσιν, ὁ κύριος ὅμως καὶ καθολικὸς σκοπὸς τῆς συστάσεώς της ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ συναθροισθῇ ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἢ ποσότης τῶν δέκα καὶ ἐπέκεινα μυλλιοννίων, καὶ νὰ εἶναι ἔτοιμα διὰ νὰ μεταχειρισθῶσιν ὅλα διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Φιλιππίνης Πατρίδος, καὶ τότε αὐτὸ τὸ χρέος θέλει εἶναι ἱερὸν καὶ ἀπαραβίαστον χρέος τοῦ Γένους, διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ εἰς τοὺς καταβαλόντας ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῆς μελλούσης ἀποκαταστάσεως τῆς Ἑλλάδος.

§2.

Οἱ ἔφοροι τῆς αὐτῆς Ἑταιρείας πρέπει νὰ εἶναι μέλη τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλικῶν καὶ ἂν τις ἐξ αὐτῶν τύχη νὰ μὴ εἶναι, πρέπει μετὰ τὴν ἐκλογὴν του οἱ λοιποὶ νὰ τὸν ἐμβάξωσιν εἰς αὐτήν. Ὁμοίως δὲ νὰ εἶναι μέλη τῆς αὐτῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλικῶν καὶ ὅλοι οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἐμπορικῶν ὁσπιτίων τῆς Ἑταιρείας ταύτης, δηλαδὴ οἷτε γραμματικοὶ τῶν καταστίχων, οἱ τῆς ἀλληλογραφίας καὶ οἱ πράκται.

§3.

Εἰς τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ Γένους, μέλος ὦν ταύτης καὶ τῆς τῶν Φιλικῶν Ἑταιρείας, ἐδιωρίσθη παρὰ τῆς Σεβαστῆς Ἀρχῆς τῶν Φιλικῶν Ἑταιρίαρχος, μὲ τὸν ὅποιον οἱ ἔφοροι ἐκάστου γενικοῦ ἐμπορικοῦ ὁσπιτίου θέλει εἰσακούονται διὰ τὴν ἐνέργειαν κάθε ἐπιχειρήματος ἀποβλέποντος εἰς μόνον τὸν κύριον σκοπὸν τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλικῶν, καὶ δεομένου χρηματικῆς δαπάνης. Τὸ ὅποιον τότε νὰ ἐνεργῇται, ὅταν ὁ Ἑταιρίαρχος ἐπικυρώσῃ αὐτό, εἰ δὲ καὶ δὲν κριθῇ παρ' αὐτοῦ εὐλογον, νὰ ἐπιστρέφεται ἡ ἀναφορὰ πρὸς τοὺς ἀποστειλάντας ἐφόρους μὲ ἐπιγεγραμμένην τὴν αἰτίαν τῆς μὴ ἐπικυρώσεως.

Οὗτοι δὲ νὰ γνωστοποιούσιν τοῦτο καὶ τοῖς ἐφόροις τῶν λοιπῶν γενικῶν ὁσπιτίων τῆς Ἑταιρείας.

§4.

Ὅταν δὲ ἡ Ἀρχὴ τῶν Φιλικῶν κρίνῃ τὸν καιρὸν ἀρμόδιον πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μεγάλου καὶ ἱεροῦ σκοποῦ, καὶ γίνῃ διὰ τοῦτο χρεία μεγάλης δαπάνης, καὶ ἐπομένως ἡ Ἀρχὴ τῶν Φιλικῶν δώσῃ τῷ Ἑταιρίαρχῳ τὸν διορισμὸν τῆς ἐνεργείας, οὗτος θέλει ἀναφέρεται πρὸς τοὺς ἐφόρους ὅλων τῶν γενικῶν

ὁσπιτίων τῆς ἐμπορικῆς ἐταιρείας, ἐπιστέλλων πρὸς αὐτοὺς τὴν τῆς ἀρχῆς διαταγὴν καὶ τοὺς συμφώνως μὲ αὐτὴν ἰδίους τον διορισμούς. Οἱ δὲ ἔφοροι νὰ εἶναι εἰς χρέος νὰ ἐκτελῶσιν ἐν τῷ ᾧμα καὶ ἀνυπερθέτως τοὺς διορισμοὺς τοῦ Ἑταιριάρχου, ἐμβάζοντες ἀπὸ τὴν Κάσαν τῆς ἐταιρείας τὰς ἀναγκαίαις χρηματικὰς ποσότητας, ὅπως καὶ ὅπου ἤθελε τοὺς διορίσει ὁ Ἑταιριάρχος.

Πρέπει λοιπὸν, ὦ φίλτατοι συμπατριῶται, ἀφ' οὗ μίαν φορὰν ἀπεσείσαμεν τὴν παχεῖαν ἀχλὺν τῆς ἀγνοίας καὶ ἀμαθείας, διηροίξαμεν τέλος πάντων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν καὶ εἶδομεν τὴν ροδοδάκτυλον καὶ τερπνοτάτην αὐγὴν τῆς μεγάλης ἡμέρας, καθ' ἣν θέλει ἀνατείνει ὁ λαμπρὸς καὶ ζωογονητικώτατος ἥλιος τῆς τοσοῦτον ἐπιθυμητῆς τοῦ Γένους ἡμῶν ἀναγεννήσεώς τε καὶ ἀναπλάσεως, πρέπει λέγω, νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν νὰ αἰσθανθῶμεν μέχρὸς βάθους καρδίας, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἐποχὴ, ἣτις θέλει ἐπισφραγίσῃ ἢ τὴν ἀθάνατον ἡμῶν δόξαν, ἢ προθυμοποιηθῶμεν, ἢ τὸ ἀνεξάλειπτον ὄνειδος καὶ τὴν παντοτεινὴν καταισχύνῃν μας, ἢ ραθυμήσωμεν. Ἡ μηχανὴ τοῦ μεγάλου ἔργου ἐτεχνουργήθη τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ καὶ ἀντιλήφει κατὰ τὸν θαυμασιώτερον καὶ ἄριστον τρόπον καὶ δὲν χρειάζεται ἄλλο παρὰ ἓνας καὶ μόνος μοχλὸς διὰ νὰ τὴν κινήσῃ καὶ νὰ τὴν βάλλῃ εἰς ἐνέργειαν· καὶ αὐτὸς ὁ μοχλός, αὕτη ἡ ἐμψύχωσις τῆς φοβερᾶς μηχανῆς ἤρτηται ἤδη ἀπὸ ἡμᾶς καὶ δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ ἡ πρόθυμος καὶ γενναία τῶν χρημάτων συνεισφορά, ὅτι ἄνευ τούτων, καθὼς καὶ ὁ Δημοσθένης εἶπε ποτέ, τί ποτε, ἢ μικρὰ καὶ ὀλίγου ἄξια κατορθοῦνται. Ἄν λοιπὸν εἴμεθα ἀληθῆ τέκνα τῆς σεβαστῆς καὶ ἱερᾶς Ἑλλάδος, ὡς τὸ καυχόμεθα, ἂν σώζωμεν τῷ ὄντι εἰς τὴν καρδίαν μας τὸν θεῖον σπινθῆρα τοῦ πρὸς τοιαύτην εὐκλεσεστάτην καὶ ἀθάνατον Πατρίδα ἔρωτος, ἂν αἰσθανώμεθα τέλος πάντων τὸ βάρος τοῦ πολυχρονιοπάτου ζυγοῦ τῆς ἐπονειδίστου καὶ αἰσχροτάτης δουλείας καὶ ἂν ἔχωμεν τὴν εὐγενῆ καὶ ὄντως Ἑλληνικὴν μεγαλοφροσύνην νὰ τὸν ἐκτινάξωμεν ἀπὸ τὸν τράχηλόν μας, ποίαν ἄλλην ἁρμοδιωτέραν προσμένομεν ἐποχὴν; ποία πρόφασις ὅπως οὖν εὐλογοφανῆς ἢμπορεῖ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ ἀναβάλωμεν τὸν χρυσοῦν τοῦτον καιρὸν, τὸν ὁποῖον λαμπρότατα φαίνεται, ὅτι ἡ θεία Πρόνοια ὄντως ἐπροσδιώρισε διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ὅλων τῶν προρρηῶσεων, ὅλων τῶν χρησμῶν, ὅσοι διαλαμβάνουσι περὶ τῆς τοῦ Γένους ἐλευθερίας, περὶ τῆς ἀναλάμφσεως τῆς ὀρθοδοξίας; Βέβαια, ἀδελφοί, δὲν μᾶς μένει πλέον κἀμμία πρόφασις, οὔτε εἶναι συγχωρημένον εἰς τὸν παρόντα καιρὸν, ἀλλ' οὔτε εἶναι δυνατόν, στοχάζομαι, νὰ εὐρεθῇ τις μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τοῦ Μιλτιάδου, τοῦ Λεωνίδα, τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ Ἀριστείδου, Κίμωνος, Ἐπαμεινώνδα καὶ μυρίων ἄλλων εὐκλεσεστάτων προγόνων μας, νὰ ἀμφιβάλλῃ πλέον διὰ μίαν καὶ μόνην στιγμὴν περὶ τῆς ἀφεύκτως εὐτυχοῦς ἐκβάσεως τοῦ μεγάλου σκοποῦ. Ἡ ἐναντία γνώμη μένει λοιπὸν ὁ κληρὸς τῶν νόθων ἐκείνων ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι θεμελιώνουσι τὴν κακοδαιμονίαν των εἰς τὸ νὰ ἀποταμιεύουσι μόνον τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ

παραδεδομένοι δι' ὅλου εἰς τὴν μισαρὰν καὶ θεοστυγῇ λατρείαν αὐτῶν τῶν μετᾱλλον, κλείουσι τὴν ἀμάλακτόν τους καρδίαν ἕως καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἥδιστον, τὸ εὐγενέστατον καὶ ἱερώτατον αἶσθημα τῆς πρὸς τὴν φιλότατην Πατρίδα ἀγάπης, χωρὶς νὰ αἰσθάνωνται, ὅτι ἡ ἄκαιρος φιλοχρηματία κατασταίνει τὸν δεδουλωμένον ἀπὸ τοῦ ψυχοσωματοφθόρου αὐτοῦ πάθους καὶ αὐτῶν τῶν ἀνδραπόδων ἀνδραποδέστατον. Ἄλλ' εἶθε, ὦ Παντοδύναμε Κύριε, εἶθε, ὦ Πολιοῦχον Πνεῦμα τῆς ταλαίνης καὶ πολυστενάκτου Ἑλλάδος, εἰς τὴν κρίσιμον ταύτην ἐποχὴν, ἐν ἣ μέλλει νὰ διαχωρισθῇ ὁ σῖτος ἀπὸ τὰ ἄχυρα, ὁ χρυσὸς ἀπὸ τὴν σκωρίαν καὶ οἱ ἀληθεῖς ἀδάμαντες ἀπὸ τοὺς ψευδεῖς καὶ πεπλασμένους, εἶθε, λέγω, νὰ μὴν εὗρεθῇ κανεῖς μεταξὺ μας ἀνάξιος τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ κακοδαίμονος ἐκείνου καὶ ἀγενεστάτου κόμματος, ἀλλ' ἅπαντες οἱ κλητοί, εὗρεθέντες χωρὶς ἐξαίρεσιν ἐκλεκτοί, ἃς συνδράμωμεν ὁμοθυμαδὸν ὅλην ψυχῇ, ὅλαις δυνάμεσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ στέψιν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου σκοποῦ, ὃς τις φαίνεται καθαρά, ὅτι εἶναι εὐδοκία τῆς θείας Προνοίας, καὶ ἃς ἀνοίξωμεν γενναίαν καὶ δαφιλὴν χεῖρα πρὸς ἐκείνους ὅπου προσφέρουσι κεφαλὴν, στῆθος, καρδίαν καὶ βραχίονας διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Γένους.

«Ἡμετέρη δ' ἐπερείδεται Ἑλλάς ἐφορμῇ
'Ἡὲ κατηφείην, ἥ καὶ μέγα κῶδος ἀρέσθαι». ¹

Διὰ ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου βεβαιῶ :

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ»

Ἀτυχῶς, λόγῳ τῆς ραγδαίας ἐξελίξεως τῶν γεγονότων, τὸ σοβαρὸν τοῦτο καὶ πραγματοποιήσιμον σχέδιον, ἐλάχιστα προωθήθη.

ΕΤΕΡΑ ΑΝΕΚΤΕΛΕΣΤΑ ΣΧΕΔΙΑ

Ἐτερον ἀνεκτέλεστον σχέδιον ἦτο καὶ τὸ προταθὲν ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Καντακουζηνοῦ, διοικητοῦ συντάγματος ἐν Βοζνεσένκη. Οὗτος εἰσηγγήθη τὴν ἐν Ὁδησσῷ καὶ Κιέβῳ σύστασιν Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν, ἵνα διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐνεργηθῇ ταχεῖα συγκέντρωσις χρημάτων διὰ τὸν πόλεμον.

Τρίτον ἀνεκτέλεστον σχέδιον διὰ τὴν ἀπόκτησιν χρημάτων χάριν τῶν σκοπῶν τῆς Ἑταιρείας ἦτο τὸ ὑπὸ τῶν Ἀντωνίου Πελοπίδα καὶ Κυριάκου Τασσήκα ὑποβληθὲν τὴν 1ην Ἰουνίου 1820, διὰ τοῦ ὁποίου ἐσκοπεῖτο ἡ δι' ἀπάτης ἀφαίρεσις πολλῶν ἑκατομμυρίων ἀπὸ τὸν Μεχμέτ Ἀλῆ Πασᾶν τῆς Αἰγύπτου, ἐπιτυγχανομένης οὕτω τῆς ἐνισχύσεως τῆς Ἑταιρείας διὰ χρημάτων τῶν ἰδίων ἐχθρῶν της.

1. Ἀπολλωνίου τοῦ Ροδίου: Ἀργοναυτικῶν, Δ', 204 - 205.

Ἴδοὺ πῶς διετύπωσαν τὸ σχέδιόν των οἱ συλλαβόντες τοῦτο Φιλικοί:

«Υπέρτατοι Κύριοι.

Ἡ τοῖς πᾶσι γνωστὴ Αἴγυπτος διὰ τε τὰ πάμπολλα αὐτῆς προϊόντα καὶ ἐμπορικὴν μετὰ διαφόρων ἔθνων ἐπιρροήν, διοικουμένη τανῦν παρὰ τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ Πασᾶ πολιτικῶς, πολλῶ μᾶλλον ὑπόκειται πρὸς αὐτὸν ἐμπορικῶς· ἅπαντα γὰρ τὰ αὐτῆς προϊόντα πωλοῦνται παρ' αὐτοῦ μὲ ἐπιμήκεις διορίας μηνῶν ὀκτώ, πολλάκις ὁμως συμβαίνει ἡ τελεία πληρωμὴ καὶ εἰς χρόνον ὀλόκληρον. Καὶ μολονότι ἐκ τῶν περιστατικῶν ἐμπορικῶν μεταβολῶν καὶ ἀσώτων ἐμπόρων ἐδοκίμασε πολλῶν μυλλιονίων γροσίων φθοράν, καὶ κατὰ τὸ παρὸν νὰ ὠλιγόστευσεν αὐτὴν τὴν πρὸς τοὺς ἐμπόρους ἐμπιστοσύνην.... μάλιστα πρὸς τοὺς διαφθεντενομένους Εὐρωπαίους, μὲ ὅλον τοῦτο, ὁπόταν ἐν τακτικὸν ἐμπορικὸν ὁσπίτιον ἐν τῇ Αἰγύπτῳ συστηθῇ μὲ ὕλην χρηματικὴν πεντακοσίων χιλιάδων γροσίων ἀραβικῶν, ἡμπορεῖ ἀναμφιβόλως κατὰ μὲν τὸν πρῶτον χρόνον νὰ ἀπολαύσῃ ἐμπιστοσύνην παρὰ τοῦ Διοικητοῦ, πέριξ τῶν γροσίων μυλλιονίων πέντε ἀναμφιβόλως· προβαίνοντος δὲ τοῦ χρόνου, διπλάσιος ἢ ὑπόληψις καὶ ἐπέκεινα ἔπεται.

Οἱ ὑποκλινῶς ὑποσημειούμενοι δοῦλοί σας, συμφώνως καὶ ἀκριβῶς ἐτάσαντες, ὅτι ἐν ἐμπορικὸν τακτικὸν ὁσπίτιον ἐν Αἰγύπτῳ ἡμπορεῖ νὰ ὠφελήσῃ τὰ μέγιστα τὸ Κοινόν, κυρίως δὲ ὑπὲρ τὰ μυλλιόνια δέκα γροσίων, ἐν ἀνάγκῃ προτείνουσιν ἐπὶ τῇ φιλογενείᾳ σας, τὰς εἰς μόνον τὸ κοινὸν ὄφελος ἀποτεينوμένας ἐμπορικὰς σκέψεις των, προσκαλῶντες τὴν ἀναμφίβολον πίστιν σας εἰς τὰ τῶν παρ' αὐτῶν προτεινόμενα.

Α'. Ἐν ἐμπορικὸν οἶκημα ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ.

Β'. Ἐν ὁμοίον ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ὥσάν ὅπου τὰ τῆς Αἰγύπτου προϊόντα δαπανῶνται ἐν ταύτῃ εὐκόλως, καὶ ὡς ἀναγκαῖα ἢ παρακαταθήκῃ πρέπει νὰ σώζεται ἐκεῖ διὰ κάθε ἐνδεχόμενον.

Γ'. Συστατικὰ πρὸς φίλους, εἰς ὅσας πολιτείας λαμβάνουν ἐπιρροήν τὰ προϊόντα τῆς Αἰγύπτου.

Δ'. Εἰς δύο ἢ τρεῖς πόλεις τῶν αὐτῶν χρηματικὴν ὑπόληψιν ἀνὰ χιλιάδας ἑκατὸν γροσίων, χρείας τυχοῦσης τραβηγμάτων, ὅπερ συντείνει μᾶλλον πρὸς ἐλκυσμὸν τοῦ Πασᾶ καὶ πλεονασμὸν ὑπολήψεως.

Ἐτοιμῶς κείμενα περὶ τούτων.

Κυριάκης Τασσῆας, διατρίβων πέριξ τῶν χρόνων πέντε ἐμπορικῶς ἐν Αἰγύπτῳ, δόκιμος καὶ εἰδήμων τῶν ταύτης προϊόντων, ἔμπειρος καὶ ἄοκνος τοῦ ἐπαγγέλματός του, ζηλωτῆς θερμὸς ὑπὲρ τοῦ Κοινοῦ ὠφελείας, προσφέ-

ρει ὁλοφύχως τὰς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς αὐτοῦ ἐν τούτῳ ὑπουργίας· ἔπειτα τὸ καράβι του ὀνομαζόμενον «*Ἡ Ὠραία Ἑλλάς*»· ἔπειτα ὕλην χρηματικὴν ἐκ τῶν οἰκείων δυνάμεων γρόσια χιλιάδας πενήντα· καὶ περιπλέον ἐκ τῶν φιλικῶς παρ' αὐτοῦ διοργανισθέντων πρὸ πολλοῦ ἄλλων γροσίων χιλιάδων ἑκατὸν ἐτοίμως. (Καὶ οὗτος μὲν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ).

Ἀντώνιος Πελοπίδας, διορισθεὶς παρὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸν μῆνα Φεβρουάριον 1820, ἵνα διέλθῃ ὁμοῦ μετὰ τοῦ Δημητρίου Ἰπάτρου ἐν Αἰγύπτῳ χάριν συνδρομῆς τῆς κατὰ τὴν Πελοπόννησον διοργανιζομένης σχολῆς, προσφέρει πρῶτον τὸν ζῆλον, πίστιν, προθυμίαν ἄοκνον ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ ὡς ὑπουργὸς τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ἐμπορικῆς οἰκίας· δεύτερον ὕλην χρηματικὴν ἐτοίμην τῆς παρούσης περιγητικῆς παρὰ τῶν φιλελλήνων συναθροίσεως γρόσια χιλιάδας διακοσίας καὶ περιπλέον ἐκ τῶν φιλικῶς παρ' αὐτοῦ διοργανισθέντων, καὶ ἐν τούτῳ (ἥτοι ἐμπορίῳ) ἰδιοποιηθέντων ἱκανὴν χρηματικὴν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ κατὰ καιρὸν, καί, χρείας τυχοῦσης, προσωρινὴν ὑπόληψιν.

Καθήκοντα ἀπαιτούμενα ἐκ τῆς φιλογενείας σας.

Α'. Ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἑλλειπόντων μέχρι τῆς προειρημένης ποσότητος τῶν ἀραβικῶν γροσίων πεντακοσίων χιλιάδων γρόσια ἀραβικά χιλιάδων ἑκατὸν πενήντα, ἥτοι γρόσια Κωνσταντινουπόλεως χιλιάδων ἑκατὸν.

Β'. Ἡ ἀπαιτουμένη, ὡς προείρηται, εἰς δύο ἢ τρεῖς πόλεις χρηματικὴ ὑπόληψις, χρείας τυχοῦσης, διὰ κυκλικῶν περιοδικῶν τραβηγμάτων ἀνὰ γρόσια χιλιάδων ἑκατὸν· ἐκ δὲ τῶν πόλεων Κωνσταντίνου, Σμύρνης, Λιβόρνου ἢ Τριέστι, εἰς ὁποῖας καὶ ὁπόσας ἐκ τούτων εὐκολύνεσθε.

Γ'. Συμβοητοὺς εἰδήμονας τῶν ἐμπορικῶν καταστάσεων, τακτικούς, ἐναρέτους, φιλογενεῖς καὶ ὁμόφρονες, περιωρισμένους εἰς τὴν ἀνήκουσαν ὑποταγὴν διὰ τὴν ἡσυχίαν, ὁμόνοιαν καὶ καλὴν τάξιν, εἰς διὰ Ἀλεξάνδρειαν καὶ εἰς ἕτερος διὰ Πελοπόννησον (ἡ Πάτρα ἐστὶν ἡ ἀρμοδιωτέρα). Διὰ δὲ ἄλλους ἀναγκαίους γραμματικούς ἡμποροῦμεν νὰ προβλέψωμεν μὲν καὶ ἡμεῖς, πλήρ, ὅταν ἐκλέγωνται συστηματικῶς παρ' ὑμῶν, ἀγαθότερον. Ὁ διὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν διορισθησόμενος ἀπαιτεῖ νὰ εἶναι καὶ πολύγλωσσος, μάλιστα δὲ ἐντελής εἰς τὴν ὁθωμανικὴν διάλεκτον διὰ τὴν τοῦ Διοικητοῦ συνομιλίαν, καὶ σκεπασμένος ἐνταντῷ μὲ ρωσικὴν ὑπεράσπισιν.

Ταῦτά εἰσι τὰ παρ' ἡμῶν προτεινόμενα, φιλογενεῖς Κύριοι, εἰς τὰ ὁποῖα θέλετε δώσει πλήρη καὶ βεβαίαν πίστιν, ὅτι ἐνεργούμενα δὲν εἶναι ἀμφιβολία, νὰ εὐρίσκωνται ἐν τῇ Πελοποννήσῳ περίξ τῶν ἱκανῶν μιλλιονίων γροσίων, χρησίμων τῷ Κοινῷ ἐν πάσῃ περιστάσει.

Ἡ παροῦσα ἡμῶν ἀναφορὰ στέλλεται διὰ τὸ ἀσφαλὲς μὲ ἄνθρωπον πιστὸν καὶ τίμιον ἀδελφὸν τοῦ Κυριάκῃ Τασσήκα, τὴν ὁποίαν θεωροῦντες καὶ ἀνακρίνοντες δογματίζοντες θέλετε δώσει τὰς προσταγὰς σας τῷ προειρημένῳ

μέσον αὐτοῦ, ἐμβαίνων ταχέως εἰς κίνησιν. Ὁ δὲ Ἀ. Πελοπίδας ἀκολουθῶς φέρεται προσωπικῶς αὐτόθι καὶ λαμβάνει τὰς ἀπαιτουμένας ἐπιταγὰς σας.

Μένουσι δὲ ἀμφοτέροι μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας προσκυνοῦντές σας

Ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τῇ α' Ἰουνίου 1820

Οἱ ὑποκλινεῖς δοῦλοί σας
ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ
Κ. ΤΑΣΣΗΚΑΣ»¹

Διὰ τὸ περίεργον τοῦ θέματος, (ἀποδεικνύοντος ὅμως συγχρόνως καὶ τὰς ἀγχώδεις προσπάθειάς τῶν Φιλικῶν διὰ τὴν διὰ παντὸς τρόπου ἀπόκτησιν τῶν ἀπαραιτήτων χρημάτων πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ μεγάλου σκοποῦ) ἀναφέρομεν καὶ τὴν περίπτωσιν τῆς εἰς τὸ Ἄρναούτ—Κιογιοῦ τοῦ Βοσπόρου γενομένης ὑπὸ τοῦ Σκουφᾶ καὶ ἄλλων ἐταίρων προσπάθειας διὰ τὴν χημικὴν κατασκευὴν τῆς «φιλοσοφικῆς λίθου», ἥτοι τῆς μεταβολῆς τοῦ χαλκοῦ εἰς πολύτιμον μέταλλον.

Ἡ προσπάθεια αὕτη, τὴν ὁποίαν ἐνεψύχωσεν ὁ Δ. Ἰπατρος, βεβαίως ὄχι μόνον δὲν ἐτελεσφόρησεν, ἀλλὰ ἐν ταύτῃ ἔθεσε καὶ εἰς κίνδυνον τὴν Ἑταιρείαν, συκοφαντηθεῖσαν ὑπὸ τινων ὡς ἀσχολουμένην μὲ ἔργα καὶ μεθόδους ὑπόπτους καὶ ἀγυρτικὰς².

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐπαρουσιάσαμεν εἰς ἄδράς γραμμάς τὰς κυρίας πηγὰς τοῦ πορισμοῦ τῶν οἰκονομικῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ τὰς ἀποτυχούσας διὰ τὴν ἐπαύξησίν των προσπάθειας.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων καταδεικνύεται, ὅτι οἱ μεγάλοι πρωταγωνισταὶ τῆς Ἐπαναστάσεως ἐκινήθησαν μὲ ἐλάχιστα ὡς πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν μέσα καὶ ὅτι, πλὴν τῶν μεστῶν κινδύνων καὶ ἐπιμόχθων προσπαθειῶν των διὰ τὴν ἀφύπνισιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων, διὰ τὴν μύησιν καὶ ὀργάνωσιν στελεχῶν καὶ διὰ τὴν ἐν γένει προετοιμασίαν τοῦ ἐνόπλου ἀγῶνος, ἀντιμετώπιζον ὡς τὸ μέγιστον πρόβλημα τὴν κάλυψιν τῶν οἰκονομικῶν ἀναγκῶν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς συστάσεως τῆς Ἑταιρείας καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὑπάρξεώς της.

Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ

1. Ἰω. Φιλήμονος: ἔ.ἀ. σελ. 197.

2. Ἰω. Φιλήμονος: ἔ.ἀ. σελ. 159-160 σημ.